

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ І
ТЕХНОЛОГІЙ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**CURRENT PROBLEMS OF SCIENCE, EDUCATION AND
TECHNOLOGY: THEORY AND PRACTICE**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**8 лютого 2022 р.
February 8, 2022**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ І
ТЕХНОЛОГІЙ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**CURRENT PROBLEMS OF SCIENCE, EDUCATION
AND TECHNOLOGY: THEORY AND PRACTICE**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**8 лютого 2022 р.
February 8, 2022**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Актуальні проблеми науки, освіти і технологій: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 8 лютого 2022 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2022. Ч. 2. 57 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми науки, освіти і технологій: теорія і практика» з:

University named after M.Kh. Dulati
Zhambyl Polytechnic Higher College

Балаклійський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВСП «Фаховий коледж інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету»

Державний університет економіки і технологій

Детский клинический специализированный санаторий «Хаджибей»

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ДТЕК Київські електромережі

Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради

Західноукраїнський національний університет

Івано-Франківський національний медичний університет

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КЗ «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 143 комбінованого типу Харківської міської ради»

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І. Я. Франка

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Ліцей № 11 міста Новограда-Волинського Житомирської області

Луцький національний технічний університет

Львівський національний університет ім. Івана Франка

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Національний університет «Львівська політехніка»

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Національний університет харчових технологій

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

**Сумський національний аграрний університет
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
Український державний університет залізничного транспорту
Український державний університет науки і технологій
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Херсонський державний університет
Херсонський національний технічний університет
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Черкаський державний бізнес коледж**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти і технологій.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; архітектури та мистецтвознавства; економічних наук; юридичних наук; психологічних наук; медичних наук; біологічних наук; хімічних наук; технічних наук; географічних наук; культурології; політичних наук; фізичного виховання та спорту; державного управління; соціальних комунікацій.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 10. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ SECTION 10. ECONOMIC SCIENCES	7
<i>Одрехівський М. В., Габрик І. В., Матусяк А. О.</i> ПРОБЛЕМАТИКА ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ З ЇЇ ВИРІШЕННЯ	7
<i>Лакіза В. В., Пісцо Я. В., Кривень Б. Г.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗНАКИ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ	8
<i>Малиновський Ю. В., Маярчук В. О., Хомяков Р. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	10
<i>Георгіаді Н. Г., Севрук А. В., Маценко Д. М.</i> ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	12
<i>Глухова В. І., Кравченко Х. В.</i> ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	13
<i>Жиліна Ю. П.</i> ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	15
<i>Михайлюков М. В.</i> АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «БК-КВАДР»	16
<i>Малиновський Ю. В., Бойко А. В., Мига В. В.</i> НАЛАГОДЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ СПІВПРАЦІ	18
<i>Одрехівський М. В., Гавелей К. В., Воєвідка А. Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	20
<i>Прокопеко І. В., Масляний Д. С., Дорошенко В. І.</i> ОПТИМІЗАЦІЯ РЕКЛАМНИХ БЮДЖЕТІВ ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ	21
<i>Рубан Ю. О., Огій Л. Я.</i> ІНДИКАТОРИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КРАЇН	23

<i>Шуляр Р. В., Брода С. О., Шепелюк О. О.</i> МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	25
<i>Стукан Т. М.</i> РОЗВИТОК НОВИХ ФОРМ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У ХХІ СТОЛІТТІ	26
<i>Черненко В. В.</i> СТАН МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	28
СЕКЦІЯ 11. ТЕХНІЧНІ НАУКИ SECTION 11. TECHNICAL SCIENCES	31
<i>Живка В. Р., Бомба М. Я., Майкова С. В.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА СОУСІВ ОЗДОРОВЧОГО СПРЯМУВАННЯ	31
<i>Журба А. О.</i> ПРОГРАМНИЙ МОДУЛЬ ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ЧАСТОТИ УДАРІВ БЛИСКАВКИ У БУДІВЛЮ	32
<i>Курпіль Д. А.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ В МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНИХ КОРИДОРАХ	34
<i>Потаман Н. В., Макарова О. О.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ МИТНОЇ ПЕРЕРОБКИ ВАНТАЖІВ ПРИ ПЕРЕТИНІ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ	35
<i>Мельник Л. І., Черняк Л. П., Білоусова А. О.</i> АНАЛІЗ ВУЛКАНІЧНИХ ПОРІД ЗАКАРПАТТЯ	38
<i>Щирська О. С., Звягінцева-Семенець Ю. П., Камбулова Ю. В.</i> ВПЛИВ ПОРОШКІВ АРОНІЇ ЧОРНОПЛІДНОЇ ТА ЧОРНИЦІ НА ЯКІСТЬ КЛЕЙКОВИНИ ПШЕНИЧНОГО БОРОШНА	40
<i>Денисенко М. А., Зуєв А. О., Лунін Д. О.</i> ОПТИМАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ СУШИЛЬНОЮ КАМЕРОЮ ПЕРІОДИЧНОЇ ДІЇ	42
СЕКЦІЯ 12. ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ SECTION 12. GEOGRAPHICAL SCIENCES	44
<i>Маргес С. В.</i> ПЕРЕВАГИ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗД КАРТ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	44
<i>Мисковець І. Я.</i> СУТНІСТЬ ОРГАНІЗОВАНОСТІ ДОЩОВОГО СТОКУ	45

СЕКЦІЯ 13. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ SECTION 13. POLITICAL SCIENCE	47
<i>Пікулик О. Б.</i> МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ В ДОСЛІДЖЕННІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	47
<i>Балак І. О.</i> ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ	49
СЕКЦІЯ 14. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ SECTION 14. PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS	50
<i>Лендел І. І.</i> ФАКТОРИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧИЛИ РОЗВИТОК КІБЕРІНДУСТРІЇ	50
СЕКЦІЯ 15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ SECTION 15. GOVERNMENT MANAGEMENT	53
<i>Кузьмич А. В.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ УЧАСТІ САМОВРЯДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	53
<i>Стоволос Н. Б., Серік Т. С.</i> СУТНІСНІ ЗМІНИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	54
СЕКЦІЯ 16. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ SECTION 16. SOCIAL COMMUNICATION	56
<i>Яворська Т. М.</i> ОСУЧАСНЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ	56

Одрехівський М. В.

д. е. н., проф.

професор кафедри менеджменту і
міжнародного підприємництва,

Національний університет «Львівська політехніка»

Габрик І. В.

здобувач освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Матусяк А. О.

здобувач освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМАТИКА ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ, РЕКОМЕНДАЦІЇ З ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Лісове господарство являється важливою галуззю національної економіки України, є основним джерелом постачання технічної сировини та цінної деревини для будівельної, фармацевтичної, промислової галузей, харчових продуктів природного походження та ін. Лісові ресурси являються важливим регулятором стабільності екологічної рівноваги навколишнього середовища, а також головним джерелом біологічно активного кисню в атмосфері та основним поглиначем вуглекислого газу й пилу. Саме тому розв'язання проблем функціонування лісового комплексу надзвичайно актуальне для сучасної економіки в цілому.

У економічному житті нашої держави лісові ресурси відіграють дуже важливу роль, а сама лісистість України має значні регіональні відмінності. На момент сьогоднішнього вітчизняні ліси перебувають у різних формах власності (у Держлісгоспі Мінагрополітики, Міноборони тощо), що чинить негативний вплив на збереження та збільшення лісонасаджень, також доведення їх до умовно-нормативних вимог.

Аналіз наукової літератури [1, 2] дозволив нам виділити низку проблем, пов'язаних із лісокористуванням, а також запропонувати основні шляхи їх вирішення. Зокрема, значної шкоди лісовим насадженням завдають пожежі, які за останні роки все частішають через глобальне потепління клімату планети й неправильне поводження населення щодо використання лісу як зон проведення дозвілля й відпочинку. Ці явища ведуть до скорочення обсягів лісокористування.

Значних збитків насадженням і лісопродукції завдають і шкідливі комахи, гризуни та копитні тварини, популяції яких неконтрольовані. До зниження біологічної стійкості лісових насаджень і всихання призводить також збільшення патогенних процесів під впливом забрудників інфекційних хвороб та негативних чинників навколишнього середовища.

Антропогенні чинники (зокрема хімічне та промислове забруднення) також негативно впливають на розвиток лісових насаджень і завдають збитків функціям лісу і лісопродукції, особливо в зонах великих металургійних комбінатів, хімічної промисловості, видобування корисних копалин. Значної шкоди лісам і лісовому господарству України завдано радіоактивним забрудненням внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Негативний вплив на стан лісових ресурсів мають надмірні вирубки лісів (особливо у Карпатському районі), пов'язаних із веденням відповідного господарства. Це призвело до порушення збалансованості між лісосировинними запасами, обсягами лісоспоживання і екологічними вимогами.

Аналіз, комплексу проблем нераціонального використання лісових ресурсів України спричиняє згубні наслідки для людини, зокрема від уже наведених: лісових пожеж, масового розмноження шкідників, суцільного розвитку хвороб лісових насаджень, буревіїв, підтоплень та затоплень лісових масивів, аварійного забруднення лісового фонду, а також самовільних вирубок лісу. Для вирішення вищезазначених проблем необхідно застосувати у низку заходів зі збереження і посилення водоохоронних, захисних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших корисних природних властивостей лісів. Це може бути здійснено через: забезпечення раціональних територіальних пропорцій лісокористування; розширення зелених зон в мережах розселення і виробничих зонах; міжгалузевого пов'язування лісогосподарських і лісоохоронних робіт, дотримання лісового законодавства, а також прискорене розширення лісового фонду за рахунок нових насаджень. Збільшення лісового фонду сприятиме оптимізації розміщення лісових ресурсів у регіонах та створить належні умови для їх оздоровлення в екологічному плані.

Підвищення ефективності управління лісовим господарством в свою чергу передбачає [3]: забезпечення максимально повного задоволення потреб внутрішнього і зовнішнього ринків у високоякісній і конкурентоспроможній лісопаперовій продукції; підвищення інвестиційної привабливості підприємств лісового комплексу до рівня, що забезпечує сталий розвиток галузі; раціональне і комплексне використання лісоресурсного потенціалу; забезпечення максимального економічного доходу держави від діяльності підприємств лісового комплексу, включаючи дохід від продажу лісових ресурсів; забезпечення розширеного відтворення, охорони і захисту лісових ресурсів.

Список літератури

1. Фурдичко О. І., Лавров В. В. Лісова галузь України у контексті з балансованого розвитку: теоретико-методологічні, нормативно правові та організаційні аспекти. К.: Основа, 2009. 424 с.
2. Боднарук Р. Проблеми лісокористування в Україні та шляхи їх вирішення. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68320.doc.htm
3. Карпук А. І. Суть та особливості регулювання лісокористування в ринкових умовах. *АГРОСВІТ*. 2012. № 15. С 17-22.

УДК 347.2

Лакіза В. В.

к. е. н., доцент менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»

Пісцо Я. В.

студент 4-го курсу
Національний університет «Львівська політехніка»

Кривень Б. Г.

студент 4-го курсу
Національний університет «Львівська політехніка»

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗНАКИ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

У широкому розумінні інтелектуальна власність означає закріплені законом права на результат інтелектуальної діяльності в науковій, літературній, художній і промисловій сферах. Поняття «інтелектуальна власність» (англ. Intellectual property) виникло в процесі тривалої практики юридичного закріплення за певними особами

їхніх прав на результати інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, художній, виробничій та інших сферах. Відносини у суспільстві, у зв'язку із створенням і використанням об'єктів інтелектуальної власності, регулюються системою правових норм, що узагальнено називається правом інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність як право на результати розумової діяльності людини, є благом нематеріальним, зберігається за його творцями й може використовуватись іншими особами лише за узгодженням з ними, крім випадків, зазначених у законодавстві. При цьому сам процес інтелектуальної діяльності як такої право на власність зазвичай не регулює. Лише після завершення цієї діяльності внаслідок створення нових результатів у сфері науки, літератури, мистецтва, техніки й технології починають діяти норми цивільного права, що забезпечують суспільне визнання відповідного об'єкта, встановлюють його правовий режим, а також охорону прав і законних інтересів його творця. До того ж об'єктам інтелектуальної власності майнові права не надаються. Будь-який винахід, промисловий зразок тощо – це вирішення проблеми (завдання), яке стає товаром лише тоді, коли воно має споживчу вартість [1].

Законодавство, яке визначає права на інтелектуальну власність, базується на праві кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, що, за визначенням, є благом нематеріальним і зберігаються за його творцями та можуть використовуватися іншими особами лише з їх дозволу, окрім випадків, визначених законодавством

Прийнятими практично у всіх країнах документами, що засвідчують першість у створенні і права на володіння об'єктами інтелектуальної власності, є патент на винахід, промисловий зразок; свідоцтво на товарний знак, топографію інтегральної схеми, зазначення походження товарів; свідоцтво про реєстрацію твору (в галузі мистецтва, літератури та науки). У ряді країн, також, видаються патенти на корисні моделі, (зокрема, патенти на корисні моделі, з деякими відмінностями, реєструються в Україні і Росії). Окрім державних органів, свідоцтва про реєстрацію авторських прав на твори також можуть видавати уповноважені авторські товариства [2]. Усі названі охоронні документи, по суті угодами між державою і заявниками відповідних об'єктів інтелектуальної власності.

Способом захисту прав на знак являється заборона використання знака іншими особами. При цьому власник прав на знак для товарів та послуг має право забороняти іншим особам використовувати не лише тотожне, а й схоже до ступеня змішування із цим знаком позначення. Проте дані вимоги можуть застосовуватись лише щодо тих товарів і послуг, стосовно яких цей знак зареєстровано, чи стосовно споріднених із ними товарів і послуг. Тому в спорі про припинення порушення прав інтелектуальної власності на знаки для товарів та послуг суд повинен [3]: з'ясувати перелік товарів та послуг, для котрих спірні знаки зареєстровано; встановлювати фактичні обставини використання спірних позначень відповідачами в справах у частині їх фактичного зображення й переліку товарів та послуг, для котрих вони використовуються.

Окрім того, застосуванням знака визнається його використання в діловій документації або в рекламі й в мережі Інтернет. Для адресації комп'ютерів та ресурсів у Інтернеті використовується доменне ім'я. Саме тому порушенням прав власника свідоцтва вважається також використання без його згоди у доменних іменах знаків для товарів та послуг, на котрі видано Свідоцтво.

До способів захисту прав на знак відносять визнання недійсним Свідоцтва на знак, що виданий іншій особі. Підставою недійсності свідоцтва на знаки для товарів та

послуг являється невідповідність зареєстрованих знаків умовам надання правової охорони. Разом із вимогою щодо визнання недійсним Свідоцтва на знак позивачі використовують такий додатковий спосіб захисту, як скасування реєстрації знака.

Спеціальним способом захистом також може бути вимога щодо зобов'язання Державної служби інтелектуальної власності України направити до Всесвітньої організації інтелектуальної власності повідомлення стосовно припинення чинності міжнародної реєстрації на знак для товарів та послуг в Україні й опублікувати відомості щодо припинення чинності міжнародної реєстрації в офіційному бюлетені «Промислова власність» [3].

Список літератури

1. Дюндін В. Д. Інтелектуальна власність як головна складова інтелектуального потенціалу суспільства. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3021>
2. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12390
3. Тарасенко Л. Захист прав інтелектуальної власності на знаки для товарів і послуг. URL: https://protocol.ua/ua/zahist_prav_intelektualnoi_vlasnosti_na_znaki_dlya_tovariv_i_poslug/

УДК 658.1

Малиновський Ю. В.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту і
міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»

Маярчук В. О.

здобувач освіти
Національний університет «Львівська політехніка»

Хомяков Р. С.

здобувач освіти
Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Проведений аналіз наявних визначень сутності поняття «технологічний розвиток» на макрорівні виявив відсутність чіткого визначення даного поняття; дослідники, як правило, визначають лише його актуальність, загальне спрямування або зовнішній прояв. Технологічний розвиток підприємства визначається ефективністю відтворення інновацій, що відображаються в основних факторах виробництва, в структурі управління ними, а також в новій продукції [1]. При тлумаченні поняття «технологічний розвиток» акцентують увагу на взаємозв'язку технологічного розвитку з інноваційною діяльністю підприємства (результат інноваційної діяльності); пов'язують його розробленням і впровадженням технологічних інновацій, а також підкреслюють його інноваційне спрямування самою назвою – «інноваційно-технологічний розвиток» [2-3].

Об'єктом управлінських впливів в перебігу управління технологічним розвитком є процеси формування та використання технологічного потенціалу підприємства. Технологічний розвиток підприємства є можливим тільки при наявності відповідного потенціалу, що обумовлює необхідність здійснення відповідних зусиль задля його цілеспрямованого формування.

Основними видами робіт в процесі внутрішньої комерціалізації нових технологій є [4]:

- 1) впровадження нових видів устаткування та інструменту, модернізація та автоматизація виробничих, обслуговуючих чи управлінських бізнес-процесів;
- 2) розробка нової технологічної документації - стандартів (технічних умов), складання карт технічного рівня; сертифікація продукції тощо;
- 3) освоєння випуску нових видів продукції відповідно до розробленої технологічної документації;
- 4) організація виробництва нової продукції, створеної іншими організаціями відповідно до вимог придбаних ліцензій, патентів, придбаних технологій, промислових зразків, ноу-хау тощо.

Успішність економічної діяльності в інноваційній сфері останнім часом дедалі тісніше ставиться у залежність від ступеня залучення кредитних ресурсів банківських установ до системи фінансового забезпечення відтворювальних процесів. Серед суттєвих чинників, що обмежують довгострокове інноваційне кредитування, слід назвати: високий рівень відсоткових ставок за банківські кредити; великий кредитний ризик, ризик зміни відсоткових ставок, ризик незбалансованої ліквідності; переважно поточний та короткостроковий характер банківських пасивів; низька ліквідність об'єктів застави, що можуть бути передані для забезпечення інноваційного кредиту; зацікавленість банків у кредитуванні господарських операцій із швидкою оборотністю грошових потоків; обмежена можливість рефінансування в НБУ.

Незважаючи на всі ці негативні чинники, розглянемо особливості фінансування інноваційних проектів в Україні:

1. Державне фінансування інноваційних проектів.
2. Залучення іноземних інвестицій під державні гарантії.
3. Лізинг.
4. Венчурне інвестування.
5. Приватні інвестиції.

Незважаючи на наявність попиту і пропозиції, налагодження відносин між інвесторами та винахідниками йде туго, оскільки у кожній зі сторін є власне уявлення про свою роль у проекті. Відсутність встановлених правил і несумісність поглядів часто не дозволяють налагодити співпрацю. Українські приватні інвестори, прагнучи перестраховатися, часто пред'являють до новаторів завищені вимоги. У кожній технології присутні ризики. Якщо їх не прорахувати, вони здатні поховати будь-який, навіть самий геніальний проект

Список літератури

1. Федулова Л. І. Стратегія технологічного розвитку: мікроекономічний підхід. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка": «Проблеми економіки та управління»*. 2008. № 628. С. 674–681. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/1398>
2. Пирог О. В. Технологічний розвиток промисловості України *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2011. №7(2). С. 248- 252. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2011_7\(2\)_47](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2011_7(2)_47)
3. Олефіренко О.М., Шевлюга О.Г. Техніко-технологічний розвиток як необхідна умова розвитку сучасних підприємств. *Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф.* (Суми, 24-26 квітня 2013 р.). Суми, 2013. С. 164-166
4. Совершенна І. О. Методичні підходи до оцінювання ефективності трансферу технологій в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5598>

УДК 339.138

Георгіаді Н. Г.
д. е. н., професор,
професор кафедри менеджменту і
міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»
Севрук А. В.
здобувач освіти
Національний університет «Львівська політехніка»
Маценко Д. М.
здобувач освіти
Національний університет «Львівська політехніка»

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

У процесі формування стратегії управління підприємством створюється підсистема функціональних стратегій, які розробляються щодо визначальних напрямків діяльності підприємства. До основних функціональних стратегій, що розробляються як окремі блоки в рамках головної стратегічної концепції, належать фінансова, маркетингова, виробнича, стратегія управління персоналом та ін. Реалізація функціональної маркетингової стратегії спрямована на створення комплексу конкурентних переваг й ефективне використання підприємством можливостей з боку ринку для досягнення його стратегічної мети.

На думку Мельник Д. Л. [1] надзвичайно важливе місце в маркетинговому стратегічному управлінні діяльністю підприємства посідає його маркетингова стратегія, яка формує ринкові стратегічні орієнтири. На його думку «маркетингова стратегія – це раціональна, логічна структура, через використання якої підприємство розраховує вирішити свої маркетингові завдання» [1]. Маркетингова стратегія підприємства – це принципові середньо- і довгострокові рішення, які формують орієнтири і напрямні дії систем маркетингових заходів для досягнення цілей, які ставить підприємство в своїй діяльності з урахуванням її можливостей і ринкових вимог [2].

На основі узагальнення підходів щодо трактування категорії «маркетингова стратегія» можемо стверджувати, що вона являється визначальною стосовно розроблення, впровадження та застосування у процесі стратегічного управління підприємствами, так як в умовах сьогодення максимально відповідає державній економічній політиці та водночас забезпечує комерційним структурам необхідну ефективність, рентабельність і матеріальну зацікавленість у результатах праці.

Досягнення підприємствами стійких позицій на ринку неможливе без системи управління, спрямованої на застосування маркетингової стратегії адекватної сучасним вимогам, тому актуально розглянути етапи формування маркетингової стратегії. Процес розробки маркетингової стратегії підприємства відбувається через послідовно здійснювані етапи. Можна визначити три етапи формування маркетингової стратегії, а саме: дослідження, розробка та реалізація маркетингової стратегії. Кожний наступний є логічним продовженням попереднього.

Маркетингове дослідження базується на сукупності методів отримання інформації. Процес маркетингового дослідження складається з декількох етапів, а саме: формування цілей дослідження, розробки плану дослідження, його реалізації, обробки та аналізування даних, формування відповідних рекомендацій. У процесі здійснення маркетингових досліджень застосовують різні методи та прийоми інших наук. Зміст етапів формування маркетингової стратегії підприємства в умовах міжнародної торгівлі подано в табл. 1.

**Зміст етапів формування маркетингової стратегії
підприємства в умовах міжнародної торгівлі**

Етапи	Зміст етапів	Сутність
1. Дослідження ринку	аналізування зовнішнього середовища	аналізування ринку, на який планує вийти підприємство, та найбільш вагомих гравців на ньому; проведення широкого спектру маркетингових досліджень, оцінка ємності ринку та об'єму продаж основних гравців
	аналізування внутрішнього середовища	аналізування підприємства з точки зору позиціонування, товарообігу, окупності, структури
2. Розроблення індивідуальної маркетингової стратегії для підприємства	формування цілей	розроблення філософії, місії підприємства, загальне бачення, позиція на ринку
	сегментування	визначення факторів, вибір методу сегментування, розроблення профілів груп споживачів, оцінювання сегментів, вибір пріоритетних сегментів ринку і позиціонування підприємства
	маркетинговий комплекс	розроблення політики ціноутворення, організації продаж у послуг, спілкування із споживачами, управління персоналом, модифікації товару та поповнення послуг, управління обслуговуванням клієнтів, формування процесів створення послуг
3. Реалізування маркетингової стратегії підприємства на ринку	планування реалізації	оперативне планування маркетингу, розробка річного маркетинг-плану; створення і підтримка позитивного іміджу підприємства
	оцінювання результатів	оцінювання ефективності проведених заходів; розроблення IT-системи і її відповідності завданням та потребам комплексу

Визначення відповідних цілей та розроблення логічних етапів формування маркетингової стратегії підприємства в умовах міжнародної торгівлі є запорукою успіху його діяльності на зовнішніх ринках.

Список літератури

1. Мельник Д. Л. Маркетингова стратегія підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3, Т. 1. С. 213-219.
2. Горчак Д.С. Розробка маркетингових стратегій як інструмент підвищення ефективності підприємства. *Матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Управління розвитком соціально-економічних систем»*, 8 жовтня 2020 р. Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 494-496

УДК 336.1:352

Глухова В. І.

к.е.н., доцент

Кравченко Х. В.

студентка 4 курсу

Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського

**ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НА
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Успішна реалізація завдань інвестиційної стратегії нашої держави як на макро-, так і на мікрорівні, визначальною мірою залежить від ефективної системи мобілізації та використання інвестиційних ресурсів.

В умовах реалізації стратегії України щодо зміцнення основ місцевого самоврядування та розвитку євроінтеграційних процесів питання формування інвестиційних ресурсів на розвиток місцевих територіальних громад є актуальними.

Різні аспекти формування бюджетних інвестицій на розвиток територіальних громад розглядаються в роботах вітчизняних учених: Ю.В. І.В. Запатріної, Т.Г. Затонацької, В.В. Крук, О.П. Кириленко, Л.В. Лисяк, Б. С. Малиняка, Л.А. Попель, Т.С. Смовженко, С.В. Слухай, І.З. Сторонянської, Н.В. Ткаченко, В. М. Федосова та ін.

Сучасна економічна ситуація в Україні потребує додаткової уваги до формування інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів з метою соціально – економічного розвитку регіонів, особливо в умовах реформування місцевого самоврядування, фінансової децентралізації.

Одним із важливих джерел фінансування інвестицій місцевих бюджетів є бюджет розвитку, формування якого започатковано в Україні у 2002 р. у складі спеціального фонду місцевих бюджетів [1]. Видатки бюджету розвитку – це асигнування на інноваційну і інвестиційну діяльність, пов'язану з капітальними вкладенням в розвиток адміністративно-територіального утворення, на соціальні програми, інші витрати, що пов'язані з розширеним відтворенням.

Варто зазначити, що за час існування бюджету розвитку склад його доходів часто змінювався, причому в сторону зменшення. Наразі він включає такі основні надходження: кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту; кошти від відчуження майна, включаючи кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них; капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів; дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких комунальна власність; плату за надання місцевих гарантій; кошти від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними; місцеві запозичення; кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету, зокрема із загального фонду.

У більшості місцевих бюджетів фактично наповнюють бюджет розвитку кошти від відчуження комунального майна, капітальні субвенції та передані ресурси із загального фонду. Обмеженість власних джерел його формування спричинила у 2021 р. пропозицію про відміну існування бюджету розвитку з 2023 р. [2]. Однак вважаємо, що його ліквідація матиме негативні наслідки для місцевих бюджетів, оскільки капітальні видатки їх можуть бути зведені до мінімуму, а це вплине на суттєве зменшення бюджетних інвестиційних ресурсів. Тому такі законодавчі зміни вважаємо неприпустимими.

Субвенції із вищестоячих бюджетів на інвестиційні цілі в даний час залишаються також важливим джерелом інвестиційних ресурсів територіальної громади, але формування їх в достатніх обсягах часто є проблематичним через дефіцитність централізованих фінансових ресурсів.

Державний фонд регіонального розвитку є інноваційним фінансовим інструментом підтримки регіонального розвитку, створюється у складі державного бюджету з 2015 року в розмірі 1 відсотка прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.

Кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у тому числі проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів.

Отже, для забезпечення фінансування необхідних обсягів бюджетних інвестицій на розвиток місцевих територіальних громад важливо чітко визначитися з переліком джерел, їх наповненням і механізмом бюджетного інвестування.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Проект Закону «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» від 15.09.2021 р. № 6062. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Жиліна Ю. П.

аспірант кафедри обліку і бізнес-консалтингу,
Харківський національний економічний
університет ім. С. Кузнеця

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Для прийняття ефективних управлінських рішень найбільш необхідним є якісне інформаційне забезпечення. Інформація у сфері управління є неоднорідною за своїм складом та структурою. У науковій літературі вона поділяється на облікову – результати бухгалтерського обліку, та аналітичну – результати аналізу господарської діяльності. Тобто, обліково-аналітична інформація є основою для прийняття рішень з організації, планування й регулювання господарської діяльності підприємства. Кірейцев Г.Г. визначає, що через порушення принципу своєчасності, відставання обліку в оформленні реальних процесів, що відбуваються на підприємстві, отримання звітних даних з запізненням виникають недоліки в організації обліково-аналітичного забезпечення. Також ускладнює проблему забезпечення ефективності діяльності підприємств за рахунок фактору управління наявність розривів у часі між моментом одержання обліково-аналітичної інформації і моментом її використання для прийняття оперативних, тактичних та стратегічних рішень [1].

Інформаційне забезпечення та системний аналіз ситуації це основу вибору ефективного рішення для підприємства. Оптимізація управлінських рішень залежить від процедур прийняття рішень. Процедури складаються з формування та вивчення альтернатив, визначення програми дій. Важливе значення при прийнятті рішень є встановлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами та процесами. Прийняття оптимізаційних рішень на підприємстві повинні ґрунтуватися на синергізмі інформації з бухгалтерського та управлінського обліків [3].

Оскільки управлінський облік є важливим елементом системи управління підприємством, що дає можливість швидко приймати управлінські рішення, здійснювати контроль ключових моментів основної діяльності, моніторити динаміку змін фінансових показників, у тому числі доходів та витрат, та на основі них визначати подальшу тактику та стратегію на короткострокову та довгострокову перспективу [2]. Також необхідність формування системи управлінського обліку обумовлена необхідністю оптимізації процесів виробництва, економії ресурсів і підвищення оперативності управлінського впливу, потребою у переході до вищого рівня господарювання, відповідно до сучасного стану розвитку наукових технологій і, як наслідок, управління.

Таким чином, для повноцінного інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства необхідна належним чином побудована обліково-аналітична система, що представляє собою сукупність облікової інформації та

отриманих на її базі аналітичних даних, що сприяють прийняттю управлінських рішень на макро- і мікро- рівнях. Для забезпечення ефективності функціонування обліково-аналітичної системи необхідна безперервна взаємодія обліку та аналізу.

Список літератури

1. Кірейцев Г.Г., Нехай В.А. Обліково-аналітична система сільськогосподарського підприємства в умовах антикризового управління. *Облік і фінанси АПК*. – 2009. – № 3. – С. 84–90.
2. Косташ Т. В., Шелюжак І. Г. Формування системи управлінського обліку на підприємстві. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2021. – № 5.
3. Лучик Г. М. Обліково-аналітична інформація у формуванні інформаційної моделі для управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Сер.: *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. – 2013. – №. 3. – С. 219-225.

УДК 65.011

Михайлюков М. В.

студент відділення обліку та фінансів
Черкаський державний бізнес коледж

Науковий керівник:

Криворучко М. Ю.

к.е.н., доцент кафедри обліку та фінансів
Черкаський державний бізнес коледж

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «БК-КВАДР»

Товариство з обмеженою відповідальністю «БК-КВАДР» (далі – ТОВ «БК-КВАДР») створено згідно з рішенням Загальних зборів Учасників Товариства (Протокол №1 від 27 листопада 2013 року) у відповідності з Конституцією України, Господарським Кодексом, Цивільним Кодексом, законом України «Про господарські товариства» та іншими нормативними актами.

Товариство є юридичною особою – підприємницьким Товариством, створеним у відповідності до Конституції України, Цивільного кодексу, Господарського кодексу та інших законодавчих та нормативних актів України. Учасниками Товариства є три акціонери (фізичні особи), інформація про засновників Товариства та інші установчі дані наведено в Статуті підприємства. Юридична адреса підприємства: м Київ, проспект Бажана, 9-Ж

В таблиці 2 наведемо основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства за три останні роки [1]. Дані для розрахунків сформовано на основі фінансової звітності.

Види діяльності за КВЕД-2010:

41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель

16.23 Виробництво інших дерев'яних будівельних конструкцій і столярних виробів

23.63 Виробництво бетонних розчинів, готових для використання

43.99 Інші спеціалізовані будівельні роботи.

46.73 оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням.

71.12 Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування у цих сферах.

В даній роботі здійснюється дослідження діяльності будівельного підприємства, тому зазначимо, що будівництво – це діяльність, спрямована на спорудження будинків та споруд. Організаційна структура будівельного підприємства – це впорядкована сукупність відділів, служб, підрозділів та окремих посадових осіб, що знаходяться у підпорядкуванні та взаємозв'язку і виконують певні управлінські функції.

Підприємство самостійно планує свою виробничо-господарську діяльність і визначає перспективи розвитку, враховуючи попит на продукцію, роботи та послуги, необхідність забезпечення виробничого та соціального розвитку та підвищення доходів підприємства.

Таблиця 2

**Основні техніко-економічні показники діяльності
ТОВ «БК-КВАДР» за період 2018-2020 років**

№ з/п	Показник	Період			Абсолютне відхилення від попереднього року, (+/-)	
		2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг), тис. грн.	5607,0	41135,0	30477,0	35528,0	-10658,0
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	5250,0	39598,0	29064,0	34348,0	-10534,0
3	Чистий прибуток, тис.грн	129,0	989,0	1004,0	769,0	15,0
4	Власний капітал, тис.грн	1240,0	2229,0	3232,0	989,0	1003,0
5	Середньооблікова кількість працівників, чол.	11	10	12	-1	2
6	Витрати на плату праці	331,0	443,0	647,0	112,0	204,0
7	Розмір середньомісячної оплати праці, грн.	2507,6	3691,7	4493,0	1184,1	801,3

З таблиці 2 видно, що чистий дохід від реалізації основної діяльності у 2019 році значно зріс, в порівнянні до аналогічного періоду минулого року – на 35528 тис. грн., у 2020 р. його значення було дещо меншим від показника 2019 р. – на 10658 тис. грн. Відповідно до цього відбувалося і зростання собівартості реалізованих послуг будівельної компанії: у 2019 р. – на 34348 тис. грн. та її зменшення протягом 2020 р. – на 10534 тис. грн.

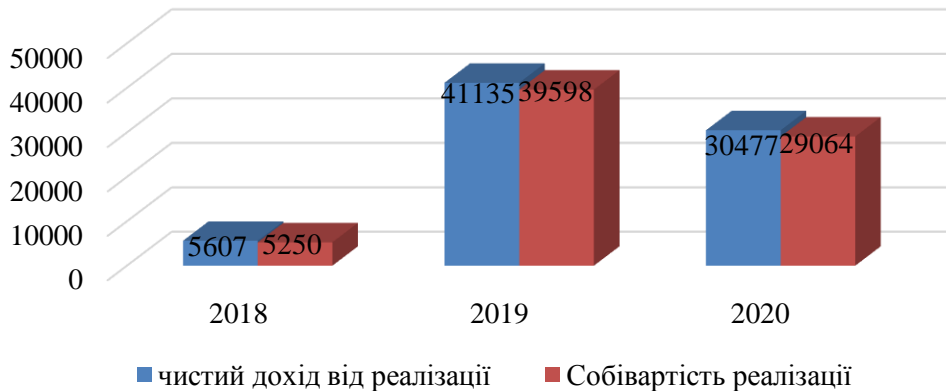
Чистий прибуток мав динаміку зростання протягом аналізованого періоду: на 769 та на 15 тис. грн відповідно за роками. Зростання чистого прибутку є позитивним чинником у діяльності компанії, що може вказувати на зростання ефективності його основної діяльності.

Показник розміру власного капіталу протягом аналізованого періоду також мав тенденцію до зросту (у 2019 р. – на 989 тис. грн; у 2020 р. – на 1003 тис. грн). Зважаючи на те, що власний капітал – це фінансові ресурси, які вкладає підприємство для організації і фінансування своєї господарської діяльності, тож його зростання вказує на перспективи для успішної, рентабельної роботи підприємства, його високої конкурентоспроможності і фінансової стійкості. Адже на досліджуваному підприємстві власний капітал становить переважну частину його фінансових ресурсів.

Витрати на оплату праці на ТОВ «БК-КВАДР» мали незначну частку в загальній сумі операційних витрат (лише від 3 до 5%), при цьому розмір середньомісячної

оплати праці достатньо низький: у 2018 р. лише 2507 грн., у 2019 р. - 3691,7 грн., у 2020 р. – 4493 грн.

Відношення розміру собівартості до чистого прибутку від реалізації послуг підприємства покажемо на рис. 2.

Рис. 2. Динаміка чистого доходу та собівартості на ТОВ «БК-КВАДР» за 2018-2020 рр.

З рис. 2 видно, що собівартість становить значну частку в сукупних витратах підприємства та протягом трьох останніх років має розмір близький за значенням із розміром чистого прибутку (5250/5607; 39598/41135; 29064/30477). Це вказує на низьку рентабельність діяльності підприємства, що в подальшому може призвести до збитковості діяльності.

Список літератури

1. Основи економічного аналізу: навч.-метод. посібник. В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак та ін.; за ред. В. М. Микитюка. Житомир: Рута. 2018. 440 с.

УДК 334.71

Малиновський Ю. В.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту і
міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»

Бойко А. В.

здобувач освіти
Національний університет «Львівська політехніка»

Мига В. В.

здобувач освіти
Національний університет «Львівська політехніка»

НАЛАГОДЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ СПІВПРАЦІ

Прослідковуючи світові тенденції розвитку складових суспільного життя та його динаміку, стає зрозумілим, що інноваційна активність галузей національної економіки є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємств країни на світовому ринку.

Інновація і цілому розглядають як сукупність технічних, виробничих і комерційних заходів, що спричиняють появу на ринку нових товарів, поліпшених

процесів та устаткування. Відповідно до міжнародних стандартів, інновація також визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, який дістав втілення у вигляді нового, або удосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, що знайшов використання у практичній діяльності [1].

Низка авторів визначають інновацію як будь-яку зміну у внутрішній структурі господарського організму; як суспільно-технологічний та економічний процес, який завдяки практичному використанню ідей та винаходів сприяє створенню кращих за своїми характеристиками виробів і технологій, новий продукт або послугу, спосіб їх виробництва, нововведення в організаційній, фінансовій, науково-дослідній та інших сферах, будь-яке удосконалення, що забезпечує економію витрат або створює умови для такої економії [2, 3].

Учасники-організації, що розвивають відкриті форми співпраці, отримують конкурентні переваги від доступу до різних можливостей і знань, підвищення їх конкурентоспроможності й прискорення інноваційного процесу. З одного боку, це дає можливість невеликим компаніям, таким як стартапи, співпрацювати з іншими гравцями, доповнюючи один одного та користуючись різними перспективами та ресурсами. З іншого боку, це допомагає великим компаніям прискорити свій інноваційний процес і час виходу на ринок, подолавши бюрократію й негнучкі процедури.

Окрім розподілу ризику, співпраця із питань інновацій надає переваги її учасникам, що забезпечують ефективність інноваційного процесу загалом. Однією із найголовніших переваг формування співпраці можна назвати розподіл ризику інновацій. Ризик інноваційної діяльності передбачає, що перед суб'єктом інноваційної діяльності постає загроза зазнати втрат або у вигляді додаткових витрат, або одержання доходів, нижчих від передбачених прогнозами (планами). Можлива співпраця у всіх аспектах та на усіх етапах інноваційного процесу, залежно від контексту: закупівлі та співпраця із постачальниками; дослідження та розроблення нових продуктів, послуг та технологій; маркетинг, дистрибуція та комерціалізація.

Чинники, що зумовлюють потребу пошуку партнера в інноваційній діяльності, пропонуємо згрупувати за такими напрямками: вартісні, майнові, інформаційно-комунікаційні, якісні, ринкові критерії. Формування даних напрямів пояснюється відповідним поділом ресурсів, необхідних для провадження інноваційної діяльності. До найвагоміших для всіх груп опитаних чинників можемо віднести вартісні критерії, зокрема великі витрати на інновації та високу вартість залучення кредитних ресурсів. До групи майнових критеріїв, які оцінюють як другі за вагомістю фактори, увійшли недостатність власних ресурсів на здійснення інноваційної діяльності та брак кваліфікованих працівників. До ринкових критеріїв, які стимулюють до залучення партнерів, зараховано високий рівень конкуренції на ринку та низький попит на інноваційну продукцію.

Для формування ефективного партнерства необхідним вважаємо проведення постійного й комплексного моніторингу за всіма потенційними групами зацікавлених осіб. Результати моніторингу можна покласти в основу проведення переговорів для укладення угод про спільне виконання інноваційних проектів та програм.

Список літератури

1. Марченко О. І., Саєнко Я. П. Огляд підходів до визначення поняття «інновація». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. № 10 (2). С. 17-21.

2. Ворона А. В. Інноваційна активність підприємств як перспектива розвитку національної економіки України. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2020/157.pdf

3. Мрихіна О. Б. Сучасні моделі трансферу технологій у системі «Університет – Влада – Бізнес». *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 2018. № 1(13). p.141–145.

УДК 338.5

Одрехівський М. В.

д. е. н., проф.

професор кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,

Національний університет «Львівська політехніка»

Гавелей К. В.

здобувач освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Восвідка А. Ю.

здобувач освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах розвитку економічних відносин для забезпечення конкурентоспроможності на ринку збуту суб'єкт господарювання має налагодити ефективний механізм ціноутворення, що прямо впливає на його кінцевий фінансовий результат. Необґрунтоване використання методів ціноутворення або відмова від управління цінами обертається завжди негативним результатом для розвитку в діяльності. Тому проблеми ціноутворення завжди є актуальною як для зарубіжних, так і для вітчизняних підприємств. Планування і встановлення ціни на підприємстві в деякій мірі впливає на систему організації бухгалтерського обліку.

Ціноутворення – складний і багатоаспектний процес, який здійснюється в логічній послідовності [1]:

1. Визначення цілей ціноутворення.
2. Аналіз факторів, які визначають цінову політику.
3. Вибір методу ціноутворення і розрахунок вихідної ціни;
4. Прийняття додаткових рішень.
5. Офісні обговорення та пристосування ціни до умов контракту.

До найбільш поширених, типових цінових стратегій підприємств належать [2]: збереження стабільного положення на ринку при помірній рентабельності і досить задовільних інших показниках діяльності підприємства; розширення частки ринку, на якому підприємство реалізовує свої товари; максимізація прибутку, підвищення рівня рентабельності.

Розробка цінової політики підприємства покликана забезпечити умови досягнення його стратегічних цілей і завдань та окреслити принципи ціноутворення, методи визначення базового рівня цін, умови і розміри їх диференціації та коригування. Підприємство, враховуючи специфіку свого положення на ринку, може реалізовувати різні цінові стратеги. Виходячи з принципів, покладених в основу ціноутворення, розрізняють стратегії, які ґрунтуються на: збуті – полягають у орієнтації на збільшення обсягів реалізації та максимізації своєї частки ринку у

боротьбі з конкурентами; прибутку - полягають в орієнтації на отримання підприємством цільової норми та маси прибутку з кожної одиниці товарів, що реалізуються; ринковій ситуації, яка склалася, - полягають у визначенні рівня ціни, виходячи з кон'юнктури ринку, що склалася.

З точки зору активності та ініціативи підприємства з питань ціноутворення прийнято розрізняти активну та пасивну стратегії ціноутворення. Активну стратегію цін здійснюють підприємства, які більш або менш автономно встановлюють ціни на свою продукцію (товари), орієнтуючись на ринкові умови реалізації. Пасивна стратегія цін характеризується пасивністю підприємства при встановленні цін, їх орієнтацією, перш за все, на дії конкурентів. Застосовуючи активну стратегію ціноутворення, підприємство може реалізувати різні тенденції щодо рівня цін та їх руху у часі.

Визначення стратегії ціноутворення зумовлює і вибір методу ціноутворення підприємства.

В країнах із ринковою економікою ціни об'єктом постійної уваги являється регулювання зі сторони держави. Чинячи вплив на ціни, вона домагається забезпечення певної кон'юнктури та структурної політики, приборкання й стримування інфляції, підсилення конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку. В цілому державне регулювання цін носить законодавчий, адміністративний та судовий характер та здійснюється відповідними органами. Державний вплив на ціни й тарифи економічно розвинутих країнах провадиться здебільшого неадміністративними ринковими методами, зокрема квотуванням, ліцензуванням, внутрішньо- та зовнішньоторговельними обмеженнями.

Список літератури

1. Несторишен І.В. Проблеми ціноутворення в умовах ринку *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». Науковий журнал.* 2010. № 5 (1). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_5_1/121-125.pdf
2. Сачишина О. Ю. Вибір цінової стратегії на підприємстві в ринкових умовах. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/733/274.pdf?sequence=1>
3. Корінев В.Л. Особливості стратегічного ціноутворення в умовах інноваційної діяльності підприємства. *Вісник економічної науки України.* 2010. № 2 (18). С. 53-57.

УДК 339.1

Прокопеко І. В.

к. е. н., асистент,
асистент кафедри менеджменту і
міжнародного підприємництва,

Національний університет «Львівська політехніка»

Масляний Д. С.

здобувач освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Дорошенко В. І.

здобувач освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

ОПТИМІЗАЦІЯ РЕКЛАМНИХ БЮДЖЕТІВ ПІДПРИЄМСТВ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ

Реалізація всіх рекламних заходів передбачає розробку та використання рекламних бюджетів. Бюджет допомагає чітко визначити рекламні цілі та розвиток проекту для досягнення цієї мети. На підставі положень Закону України «Про рекламу» [1],

визначено таку класифікацію витрат на рекламу в підприємстві: витрати на внутрішню рекламу; витрати на зовнішню рекламу; витрати на порівняльну рекламу; витрати на приховану рекламу; витрати на рекламу на транспорті; витрати на соціальну рекламу; витрати на рекламу на телебаченні і радіо; витрати на рекламу у друкованих засобах масової інформації; витрати на рекламу послуг, що надаються із використанням електрозв'язку; витрати на рекламу під час демонстрування кіно- та відеофільмів (рекламу в кінотеатрах).

Щоби зрозуміти сутність поняття «рекламний бюджет» пропонуємо витрати на рекламу, що виникають під час проведення рекламного процесу в підприємстві, розглядати за двома напрямками:

- 1) витрати на організацію рекламного процесу в підприємстві;
- 2) витрати на виготовлення/замовлення та розміщення певного виду реклами.

При формуванні бюджету рекламної кампанії повинні враховуватися: стадія життєвого циклу товару, його ринкова частка, географія і обсяг продажів, рівень конкуренції, фінансові можливості, зміни цін на рекламу в засобах масової інформації, рівень диференціації продуктів даної групи та інші фактори. Існують кілька методів визначення обсягу рекламного бюджету [2,3]:

– бюджет, залежно від наявності готівки, базується на тому, що підприємство використовує ту кількість готівки, яку може собі дозволити.

– на підставі фактичних даних попереднього періоду створюється рекламний бюджет, який адаптується до змінених умов.

– рекламний бюджет створюється на основі плану витрат на рекламу;

– метод конкурентного паритету – включає масштаб рекламних бюджетів на рівні витрат конкурентів.

– рекламні бюджети ґрунтуються на емпіричних методах, в яких витрати на рекламу визначаються експериментально шляхом проведення ряду тестів на різних ринках у різних рекламних бюджетах.

– метод Дорфмана-Стеймана- базується на таких показниках, як загальний обсяг продажів компанії та еластичність попиту на ціну;

– розроблення підприємством власного рекламного бюджету на основі наявних цілей та завдань. Цей метод використовується, щоби проаналізувати поточну ситуацію, встановити цілі, визначити кожен дію підприємства для просування продукту, встановити витрати на його впровадження. Потім сумуються всі витрати на кожен операцію та знаходиться орієнтовна сума рекламного бюджету. Однак підприємству не слід покладатися лише на один спосіб, а краще використовувати їх у комбінаціях.

Завдання оптимізації рекламного бюджету пов'язане з вирішенням двох основних проблем: правильним аналізом рекламної інформації та оптимізацією рекламного бюджету підприємства. Найбільш проблемним моментом є складність збору й обліку статистичних даних, що відображають контакти потенційних споживачів із рекламою і конкретних покупок здійснених на підставі рекламної інформації підприємства.

Будь-яке підприємство прагне досягти максимального результату при мінімумі витрат на рекламу, тому до інструментів оптимізації рекламних бюджетів підприємств в процесі розвитку торгівлі можемо віднести: переведення окремих рекламних процесів на аутсорсинг або вивід персоналу за штат компанії-замовника рекламної кампанії та оформлення його у штат компанії-рекламопровайдера (аутстафінг); горизонтальну інтеграцію, яка передбачає замовлення рекламних послуг з іншим таким замовником в одного рекламного підприємства; використання Social Media Marketing (SMM); постійне аналізування накопичених даних по

рекламним кампаніям Google Ads. та контролювання показників конверсій; збільшення результативності реклами (співвідношення витрат до отриманого результату) шляхом регулярної перевірки місця розміщення рекламних кампаній КМС та продовження оптимізації коригуваннями ставок і тестуванням власних рекламних оголошень; постійний моніторинг показника якості в GOOGLE ADS; розділення контекстної та медійної мережі; налаштування геотаргетингу; планування рекламних показів та аналізування конверсій за годинами та днями тижня

Список літератури

1. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 р. № 270/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 39. Ст. 181 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Агутін М. М. До питання визначення розміру бюджету рекламної кампанії / Агутін М. М., Дем'яненко В. В., Потапенко С. Д. // Моделювання та інформаційні системи в економіці : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [редкол.: О. Є. Камінський (відп. ред.) та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2020. – Вип. 99. – С. 5–16

3. Нескуба Т. В. Маркетингове планування : конспект лекцій / Т. В. Нескуба, О. М. Мкртичян. - Харків : УкрДУЗТ, 2020. - 66 с.

УДК 330.322

Рубан Ю. О.

здобувач вищої освіти

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Огій Л. Я.

здобувач вищої освіти

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ІНДИКАТОРИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КРАЇН

На сучасному етапі розвитку жодна економіка неспроможна ефективно розвиватися лише за рахунок власних коштів, тому виникає нагальна потреба пошуку джерел залучення в економіку необхідних ресурсів, у т.ч. фінансових ззовні. Одним із таких джерел є пряме іноземне інвестування. Однак, іноземні інвестори готові надавати свої тимчасово вільні кошти не всім країнам, а лише окремим з них, тим які характеризуються високою інвестиційною привабливістю.

Поняття «інвестиційна привабливість» доцільно розуміти як міру відповідності інвестиційного клімату країни очікуванням та вимогам інвестора.

Як засвідчує проведений аналіз економічної літератури [1-10], на інвестиційний клімат, а отже інвестиційну привабливість країни, впливають наступні фактори:

- інвестиційна політика;
- стабільність економічної та політичної ситуації в країні;
- розвиненість та сприятливість інституційної, у т.ч. системи захисту прав власності та ін.;
- рівень інфляції;
- наявність кризових явищ в країні, національній економіці;
- розвиток бізнес-етики;
- рівень монополізації ринків та ін.

Найбільш репрезентативним інструментами оцінки інвестиційної привабливості країн, національних економік є наступні рейтинги та індекси:

A Global Foreign Direct Investment Country Attractiveness (система показників: фактори невизначеності та макроекономічне становище; фінансова структура та розвиток; державне управління; бізнес-середовище; доступ до ринку, розмір та його потенціал; людські та природні ресурси; компоненти вартості; логістика; телекомунікація; присутність транснаціональних корпорацій та інновацій).

Prosperity Index (система показників: економіка; можливості підприємництва; державне управління; особиста свобода; соціальний капітал; безпека; освіта; охорона здоров'я та природне навколишнє середовище).

Doing business Index (система показників: початок бізнесу; дозвіл на будівництво енергопостачання, реєстрація майна, можливість залучення кредитних ресурсів, захист прав інвесторів, податки, міжнародна торгівля, забезпечення контрактів, державні гарантії, закриття підприємства);

The Global Competitiveness Index (система показників: якість інститутів, інноваційний потенціал, інфраструктура, макроекономічна стабільність, розвиток фінансового ринку, здоров'я та початкова освіта, вища та професійна освіта, ефективність товарного ринку, ринок праці, технологічний розвиток, розмір внутрішнього ринку, конкурентоспроможність компаній) та його аналог, що складається Міжнародним інститутом розвитку менеджменту.

Corruption Index (система показників: ризику та дії-відповіді на наявні ризики).

Рейтинг економічної свободи (система показників: права власності, податки, свобода бізнесу, свобода торгівлі).

Суверенні кредитні рейтинги міжнародних рейтингових агентств.

Фактичні обсяги залучення прямих іноземних інвестицій в країну тощо.

Таким чином, інструменти оцінки інвестиційної привабливості можна розділити на 2 групи:

1 група – рейтинги міжнародних організацій;

2 – на основі реальних потоків прямих іноземних інвестицій в країну.

Список літератури

1. Вербицька Г. Л. Вплив чинників інвестиційного ризику на розвиток вітчизняних машинобудівних підприємств. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія : Проблеми економіки та управління. 2016. № 847. С. 35-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPP_2016_847_8.

2. Мотриченко В. М. Інвестиційна привабливість України: стан та шляхи активізації. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1104/11mvmia0.pdf>

3. Ткаченко А. М., Казачков І. О. Інвестиційна привабливість України та її регіонів. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/17880/13-Tkachenko.pdf?sequence=1>.

4. Щепіна Т. Г. Проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/35811/1/039033196.pdf>.

5. Михайленко О. Г., Красникова Н. А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/56.pdf.

6. Малько К.С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах. *Actual problems of economics*. 2015. №3(165). С. 100-105. с.101

7. Чириченко Ю.В. Прямі іноземні інвестиції у галузевому розрізі. *Економічний простір*. 2014. № 84. С.46-55. с. 48

УДК 339.97

Шуляр Р. В.

д. е. н., проф.,

професор кафедри менеджменту і
міжнародного підприємництва,

Національний університет «Львівська політехніка»

Брода С. О.

студент 4-го курсу

Національний університет «Львівська політехніка»

Шепелюк О. О.

студент 4-го курсу

Національний університет «Львівська політехніка»

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Одним з ефективних інструментів залучення фінансових ресурсів є кредит. В умовах низької капіталізації української банківської системи, відсутності достатніх обсягів та зависокої вартості фінансового ресурсу фактично єдиною альтернативою для вітчизняних підприємств є фінансування на міжнародних ринках капіталу, зокрема міжнародних фінансових організацій (МФО).

Сучасна глобалізація сприяє відкритості національних економік, активізує їх зовнішньоекономічні відносини. Україна реалізує свою стратегію інтеграції у світовий економічний простір. Одним із важливих вживаних заходів у цьому напрямі є формування співробітництва з різними міжнародними організаціями, зокрема фінансовими, адже вони відіграють важливу роль як у регулюванні світової економіки, так і в підвищенні економічного розвитку окремих країн світу. Тому питання взаємовідносин України з міжнародними фінансовими організаціями є актуальним, а його дослідження має значний науковий і практичний інтерес.

Міжнародні фінансові організації (МФО) набувають дедалі більшої вагомості у міжнародних економічних відносинах, оскільки через мережу цих організацій проходить значна частка світових інвестицій, відбуваються купівля та продаж валюти для фінансування експорту й імпорту. Особливо важлива діяльність цих організацій для країн, які здійснюють перехід до ринкових відносин і готові використати як управлінський досвід МФО, так і власні можливості [1]. Основними завданнями МФО є [2]: сприяння розвитку міжнародної валютно-фінансової співпраці; розширення та збалансоване зростання обсягів міжнародної торгівлі з метою досягнення високого рівня зайнятості та реальних прибутків; зміцнення виробничого потенціалу країн-членів; сприяння стабілізації валют та уникнення їх конкурентної девальвації; участь у створенні багаторівневої системи платежів та усунення валютних обмежень.

Зокрема МВФ – це валютно-фінансова організація міжурядового співробітництва, покликана регулювати валютно-розрахункові відносини між державами і здійснення фінансової допомоги країнам-членам через надання їм у разі виникнення валютних труднощів, зумовлених порушенням рівноваги платіжних балансів, короткотермінових позик в іноземній валюті. Фонд здійснює свою діяльність як спеціалізована установа ООН. МВФ є інституціональною основою сучасної міжнародної валютної системи [2].

Група Світового банку складається з п'яти організацій (Міжнародний банк реконструкції та розвитку, МБРР (IBRD); Міжнародна асоціація розвитку, МАР (IDA); Міжнародна фінансова корпорація, МФК (IFC); Багатостороння агенція з гарантій інвестицій, БАГІ (MIGA); Міжнародний центр з врегулювання

інвестиційних спорів, МЦУІС (ICSID)). Серед міжнародних кредитно-фінансових організацій Світовий банк є другим, після МВФ, кредитором України. Фінансові ресурси й технічна допомога Банку застосовуються для підтримки державного бюджету, здійснення інституційних і структурних реформ, підготовки й реалізації довгострокових інвестиційних проектів, що відповідають пріоритетним векторам економічного розвитку України.

Одним із джерел інвестиційного кредитування також є ресурси ЄБРР, який здійснює пряме та спільне фінансування інвестиційних проектів. На відміну від інших міжнародних фінансових організацій, його діяльність зосереджена переважно на кредитуванні приватного сектора або ключової інфраструктури в країні. Кредитна співпраця України та ЄБРР має низку основних характеристик. У розрізі суб'єктів-позичальників інвестиційні кредити ЄБРР приватному сектору орієнтовані, насамперед, на підтримку експансії іноземних компаній і банків на український ринок. І це підтверджується структурою суб'єктів-позичальників інвестиційних кредитів ЄБРР [3].

Щодо кредитування вітчизняних приватних компаній негативним чинником є те, що кредити отримують представники харчової промисловості та інших сфер економіки споживчої орієнтації, натомість немає пропозиції довгострокових кредитів від ЄБРР для інноваційно орієнтованих секторів і підприємств української економіки.

Список літератури

1. Кульбіда М.В. Співробітництво міжнародних фінансових організацій із країнами східної Європи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2015. № 12(2). С. 24-29.
2. Заярна Н.М., Барткевич О.М. Міжнародні фінансові організації та їх значення у процесі трансформації економіки України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2007. № 17. С. 184–189.
3. Колосова В. П. Співробітництво України з міжнародними установами та секторальна бюджетна підтримка. К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2013. 256 с.

УДК 338.48

Стукан Т. М.

к. держ. упр.,
асистент кафедри публічного управління та права,
Херсонський державний аграрно-економічний університет

РОЗВИТОК НОВИХ ФОРМ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ У ХХІ СТОЛІТТІ

Серед нових форм туристичного бізнесу, які у ХХІ столітті отримали популярність є глемпінг, чемпінг, slow-туризм, авторські тури, віртуальні подорожі. Режим самоізоляції, який у 2020-2021 рр. став актуальний у світі посилив потребу у проведенні більше вільного часу на природі. Це обумовило виникнення такого виду туризму як «гламурний кемпінг», де можна проживати, з одного боку, у максимально природному середовищі, а з іншого – у дуже комфортних у порівнянні з традиційними наметами умовах. Такий вид туризму як глемпінг є ідеальним видом відпочинку на природі для людей, які звикли до комфортних умов. Тому глемпінг – «люксовий» відпочинок на природі, де замість наметів та спальних мішків – затишне житло з м'яким ліжком, замість туалету під деревом та купання в річці – ванна кімната з усіма зручностями, замість тушонки – ресторани страви. Призначений такий вид дозвілля для тих, хто не проти пожити на природі, але при цьому в похід йти не хоче, та й взагалі може собі дозволити відпочинок на вищому рівні навіть

далеко від цивілізації. Для того, щоб житло на природі підходило під визначення «глемпінг», там має бути електрика, душ і туалет, цілодобове обслуговування та інші продукти, які зустрінеш швидше в готелі, ніж у поході. Сам будинок кемпінг може мати вид кімнати-капсули в горах, вігваму, скляної юрти для спостереження за північним сяйвом, дзеркальних будиночків на деревах, кімнат-бульбашок посеред лісу. Ціни на глемпінг варіюються від €50 до €1000 на добу, хоча все може бути і набагато дорожче.

Трендом у XXI столітті в туризмі, який став набирати популярності є також *champing*. Це напрям, який передбачає ночівлю у покинутих історичних церквах. В оренду входить спальне місце, свічки та ліхтарі, а за додаткову плату можна замовити навіть сніданок. Ідею такого відпочинку була розроблена британською благодійною організацією The Church Conservation Trust, яка жертвує кошти із проживання туристів на утримання храмів. Така концепція зародилась в Англії, де як *champing* вже існує 14 церковних комплексів.

Ще однією новою формою та трендом в туристичному бізнес у XXI столітті став *slow travel* («повільний туризм»), концепція його полягає в тому, щоб відчувати час відпустки, насолоджуючись кожним її моментом. *Slow*-туризм – це не переміщення з однієї точки до іншої, а занурення в іншу культуру. У його основі лежить глибоке пізнання культури іншої країни без гонитви за кількістю відвіданих місць на шкоду якості. Від «повільних» подорожей багато хто отримує більше осмисленості, задоволення та знань. Основний девіз *slow*-туризму – це дивись менше, але краще. Для того, щоб з повна відчувати сутність *slow*-туризм було виділено 8 його напрямків, відвідавши, які можна зрозуміти, що ж таке «повільний туризм»: Острів Скай, Шотландія, Шрі-Ланка, Тулум, Мексика, Матера, Італія, Кіото, Японія, Коста-Ріка, Каппадонія, Туреччина, Гранада, Іспанія. Особливістю повільного туризму є також те, що подорожувати можна пішки або велосипедом, або взагалі можна приїхати кудись і пожити на одному місці, споглядаючи все навколо.

Авторські тури, тренд 2021 року, який передбачає перехід від класичного пакетного туризму до індивідуалізованого авторського. Статистичні дані показують, що за 2021 рік кількість пошукових запитів авторських турів збільшилася на 20%. За кордоном концепція *small group adventure travel* вже давно є потужною альтернативою стандартним туроператорським пропозиціям і користується великою популярністю.

Завдяки фото- та відеотурам відправитися в будь-яку точку на карті можна прямо з дому, це обумовило створення віртуальних подорожей відправитися в які можна в незалежності від того, де знаходиться турист. Сервіси віртуальних подорожей дозволяють зробити це безкоштовно, а деякі з них імітують спілкування з супутниками та відтворюють звуки. Наприклад, подивитися на одні з найкращих картин світу можна за допомогою проєкту Art Project від Google. А спостерігати за життям людей із різних куточків планети можна на сайті *earthcam.com*. І все ж таки враження від віртуальної реальності, як правило, тривають недовго і їх не порівняти зі справжньою двотижневою відпусткою в одній із країн світу.

Нова тенденція до відкриття нових напрямів в туризмі у XXI столітті стає все більше популярнішою, а COVID-19 спонукає до посилення цих процесів та запровадження нових норм щодо подорожей як в інші країни, так і в середині країн. Тому на сьогодні галузі туризму слід обрати тренд на діджиталізацію та інтеграцію екологічності, саме це допоможе посилити привабливість сфери, надати їй новий, більш якісний вектор розвитку не за консервативними методами, а використовуючи більш прогресивні підходи, які призведуть до того, що внутрішній туризм стане цікавим для покоління у віці 15-30 років.

Список літератури

1. Економіка туризму : навчальний посібник / В.Г. Грановська, В.М. Крикунова, О.С. Морозова, Я.В. Кацемір, В.О. Бойко, В.О. Дуга. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 208 с.
2. Кирилов Ю. Є., Дуга В. О. Агротуристична діяльність в подальшому розвитку аграрного сектору економіки України. *Таврійський науковий вісник*. 2015. Вип. 91. С. 248-254.
3. Кирилов Ю.Є., Грановська В.Г., Алещенко Л.О. Формування конкурентних переваг суб'єктів туристичної галузі. *Економіка АПК*. 2020. № 5, С. 45-55.
4. Стукан Т.М., Осадчий А.А. Аналіз ринку туристичних послуг Херсонщини. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка: Науковий журнал*. Вип. 6. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 13-22.

УДК 330.3

Черненко В. В.
студентка відділення обліку та фінансів
Черкаський державний бізнес-коледж
Науковий керівник:
Криворучко М. Ю.
к.е.н.,
доцент кафедри обліку та фінансів
Черкаського державного бізнес-коледжу

СТАН МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

На сьогодні рівень економічної безпеки України є незадовільним під дією зовнішніх факторів, спричинених воєнним конфліктом в Україні в умовах неоголошеної війни, регресією з боку Російської Федерації, втратою значної частини економічної держави та збереження макроекономічної стабільності. В умовах протидії зазначеним факторам та посилення кроків на шляху до євроінтеграції України вирішальну роль відіграє подолання зазначених негативних наслідків, які формують для країни нові виклики, особисто економічні вимагають адекватного реагування держави у сфері страхування економічної безпеки держави та обґрунтування можливих шляхів їх подолання [8]. Зазначене склало об'єкт суперечки визначило спектр питань, яким треба приділити увагу, та обумовило предмет цього наукового дослідження. Модерний зміст поняття економічної безпеки держави доцільно трактує як сукупність умов, за яких забезпечується охорона національних економічних інтересів, перспектива утримання параметрів економіки в межах нормативних значень, вміння економіки (потреби) забезпечувати у довгостроковому режимі потреби суспільства, генерувати інноваційні зрушення та реалізувати конкурентні переваги на світових ринках. Економічну безпеку держави визначають такі її складові, як виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки [2]. Зазначені складові економічної безпеки розроблені фахівцями Міністерства економічного розвитку і торгівлі України і затверджені відповідним наказом “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України” № 1277 від 29.10.2013 р. . Дослідження структурних складників економічної безпеки держави дає змогу своєчасно визначити можливі загрози, проаналізувати їх та передбачити можливі шляхи їх вирішення [7]. Задоволення економічної безпеки національної економіки повинна здійснити комплексна система, яка має достатньо велику частку напрямів. Для національної економіки України сформовано деякий компонентний склад економічної безпеки.

Макроекономічна безпека – це стан економіки, за якого досягається збалансованості макроекономічних відтворювальних пропорцій.

Отже, на мій погляд макроекономічна безпека це стійкість, а стійкість це – здатність економічної системи, за відсутності збурюючих дій або при їх незмінних значеннях, зберігати свій стан скільки завгодно. Це означає, що основні параметри, які описують її стан (наприклад, вартість використовуваних ресурсів, дохід, прибуток і т. п.), залишаються незмінними і жоден з економічних суб'єктів не зацікавлений у їхній зміні.

Дої ключових індикаторів макроекономічної безпеки України відносять 6 показників, таких як: 1) різниця темпів зростання ВВП України та темпів зростання економік країн, що розвиваються; 2) відношення обсягу ВВП на одну особу в Україні до середнього значення в країнах ЄС-27; 3) індекс споживчих цін; 4) рівень безробіття; 5) рівень «тінізації» економіки; 6) сальдо поточного рахунку платіжного балансу України. Оцінка стану макроекономічної безпеки здійснений в таким чином [3]:

Таблиця 1

Стан макроекономічної безпеки України за 2015–2018 рр. [8]

№	Індикатор	2015	2016	2017	2018
1	Різниця між індексами продуктивності праці в Україні та реальної середньомісячної заробітної плати, % пунктів	19,4	-5,5	-15,8	-20,2
2	Рівень «тінізації» економіки, % ВВП	40	35	32	32
3	Сальдо поточного рахунку платіжного балансу України, % ВВП	1,78	-1,44	-2,18	-3,45
4	Рівень безробіття (за методологією Міжнародної організації праці), %	9,5	9,7	9,9	9,1
5	Рівень тривалого безробіття (понад 12 місяців), % дої загальної чисельності безробітних	24	25,3	26,7	21,6
6	Різниця темпів зростання ВВП України та темпів зростання економік країн, що розвиваються, % пунктів	-14,08	-2,17	-2,29	-1,25
7	Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року)	43,3	12,4	13,7	9,8
8	Відношення наявного доходу населення до ВВП, %	68,84	66,39	65,18	68,78
9	Схильність населення до заощаджень, %	2,28	0,80	-0,86	0,69
10	Відношення обсягів заробітної плати до обсягів соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів, разів	1,08	1,28	1,38	1,46
11	Відношення обсягу ВВП на одну особу в Україні до середнього значення в країнах ЄС-27, %	5,88	5,97	7,03	8,09
12	Зайнятість населення в неформальному секторі економіки, % до загальної чисельності зайнятих	26,17	24,34	22,71	21,03

Отже, в різниці між індексами продуктивності праці в Україні таї реальної середньомісячної заробітної плати, різкий спад почався з 2016 року становив (-5,5%), таї спадав до 2018 року і набув значення (-20,2%). Найбільший рівень тінізації становив уї 2015 році – 40%, поступово зменшувався та ві 2018 досягнув відмітки у 32%, що наї 8% менше ніж у 2015р. Сальдо поточного рахунку платіжного балансу України також пішов наї різкий спад, станом на 2018 рік досягнуві відмітки (-3,45%). Рівень безробіття з 2015р. до 2017р. піднімався на 0,2%, таї нарешті у 2018 році спав до відмітки у 9,1%, що є позитивним фактором. Рівень тривалого безробіття (понад 12 місяців) уї 2017р. досяг найвищої точки за всі роки та становив 26,7%, а у 2018р. самий найнижчий рівень на 5,1% нижчеї ніж у попередньому[6]. Різниця темпів зростання ВВПі України та темпів зростання економік країн, щої розвиваються поступово піднімається, сама низька відмітка булаї у 2015р. – (-14,08%), а найвища уї 2018 році на 12,83% більше ніжї у 2015р. Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року) спадання на дуже великій швидкостії у 2015р. показник становив 43,3%, аї наразі у 2018 році вже 9,8%.

Відношення наявного доходу населення до ВВП: маві спокійний спуск з 2015р. і різкий підйомі у 2018р., який відрізнявся в 0,1% від 2015 року. Схильність населення до заощаджень коливалася, спочатку йшов спад, та потім неі значний підйом всього до 0,69%. Відношення обсягів заробітної плати до обсягів соціальних допомоги та інших одержаних поточних трансфертів поступове підвищення до 2018 року піднялась у 0,38 разів, та має значення 1,46, ві порівнянні з 2015 роком. Відношення обсягу ВВПі на одну особу в Україні до середнього значення в країнах ЄС-27: так жеі як у минулому показнику відношення обсягу підіймалось у спокійному стані та досягло відмітки 8,09% у 2018р. що на 2,21 більше ніж у 2015 році. І останній показник: зайнятість населення в неформальному секторі економіки становить 21,03% за 2018 рік щоі є на 5,14% менше ніж наі 2015 рік. Проаналізувавши абсолютне відхилення стану макроекономічної безпеки, я хочу сказати що деякі показники можуть порадувати нас, а деякі навпаки розчарувати[1].

Проаналізувавши рівень макроекономічної безпеки можу зробити такий висновок: рівень макроекономічної безпеки становить 0,232 за всі 4 роки, що означає низький рівень безпеки. Оптимальний рівень макроекономічної безпеки повинен становити від 0,6 до 1. Середні показники від 0,3 до 0,6, а самі низькі від 0 до 0,3. Низький рівень макроекономічної безпеки означає не збалансованість факторів ві країні, вона не є стійкою, а черезі це економіка не може розвиватись в потрібному руслі. Проаналізувавши динаміку макроекономічної безпеки ми дізналисяі що самий оптимальний рік за всі 4 роки був 2016 і досягнув відмітки уі 0,518. Що є найкращим в порівнянні з іншими. Необхідно, щобі рівень безробіття в Україні знизився до потрібної відмітки в 6%, так як нинішній рівень безробіття є досить високим і для України і для інших розвинених країн[5]. Потрібно зменшити різницю темпів зростання ВВП України та іншихі країн, які розвиваються, так як вкрай необхідної відповідати іншим високорозвиненим країнам. Також було бі набагато краще для країни, якби люди зберігалиі свої кошти не вдома, а у банках, так як тоді ці кошти будуть використовуватисяі в обороті, що матиме позитивний вплив наі країну. Загалом, обов'язково треба здійснити макроекономічну реформу, яка являє собою підвищення одних показників таі зниження інших, з метою покращення макроекономічного рівняі країни.

СПИСОК літератури

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка: за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2007. 703 с.
2. Базилінська О. Я. Макроекономіка: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 442 с.
3. Круш П. В. Макроекономіка та її регулювання: навч. посіб. Київ: Каравела, 2009. 424 с.
4. Krush P.V., Tulchinska S.O. Makroekonomika: 2nd ed. Kyiv, Ukraine. 2008.
5. The official website of the State Statistics Service of Ukraine, URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.03.2021).
6. Ministry of Finance of Ukraine URL: <http://minfin.gov.ua/> (дата звернення: 27.03.2021).
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013 № 1277 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/> (дата звернення: 06.05.2021).
8. Дахнова О.Є. Оцінка стану макроекономічної безпеки України. 2019. № 30. С. 114. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/19.pdf (дата звернення: 26.05.2021).

Живка В. Р.
магістр

Бомба М. Я.

д. с.-г., наук, професор кафедри готельно-ресторанної справи та харчових технологій

Майкова С. В.

к.т.н., доцентка кафедри готельно-ресторанної справи та харчових технологій

Львівський національний університет ім. Івана Франка

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА СОУСІВ ОЗДОРОВЧОГО СПРЯМУВАННЯ

Здорове харчування залишається одним із найголовнішим чинників, що значною мірою впливає на здоров'я та збереження людської популяції загалом. Тому сучасне харчування людини має бути функціональним, тобто продукти харчування, які щодня вживаються населенням, повинні бути не лише збалансовані за поживними речовинами, а виконувати одночасно профілактично-оздоровчі функції: знижувати ризик різних захворювань, захищати від несприятливих умов навколишнього середовища, зменшувати вплив від неправильного способу життя [1, 3].

Отже, постає актуальне завдання щодо вдосконалення технології приготування харчових продуктів, в тому числі соусів, та їх збагачення інгредієнтами з оздоровчими властивостями.

При розробленні експериментальних зразків соусів акцентувалася увага на те, щоб їхня харчова і біологічна цінність була підсилена антиоксидантними, імуностимулюючими та детоксуючими властивостями, не порушувала технологічного процесу традиційного їх виробництва, а за органолептичними показниками виробів викликала зацікавлення у відвідувачів сучасних ресторанів. Так було розроблено «Соус вершково-пастернаковий», «Соус із черемші» та «Соус журавлиний» з використанням сировини місцевого походження [2].

Зокрема, рецептура харчового продукту «Соус вершково-пастернаковий» включала такі компоненти: пастернак, вершки 18%, борошно пшеничне (вищого гатунку), масло вершкове та спеції – мускатний горіх та сіль. Для визначення оптимальних кількостей компонентів було досліджено три експериментальних зразки соусу з додаванням різної кількості пастернаку (зразок 1 містив (у перерахунку на нетто) 200 г; зразок 2 – 150 г і зразок 3 - 100 г), які порівнювали із контрольним зразком (без додавання пастернаку).

Із досліджуваних зразків найвищий бал органолептичної оцінки отримав дослідний зразок № 2 із введенням у рецептуру соусу 150 г пастернаку. При цьому значно підвищується біологічна цінність унаслідок покращення вітамінного складу – вітамінами С, РР, В1, В2, мінеральними солями. Спостерігається тенденція до підвищення вмісту вуглеводів і клітковини, а також вмісту калію, фосфору, кремнію, заліза, цинку, марганцю тощо. Саме завдяки використанню пастернаку корисна його дія на організм людини посилюється, позаяк він нормалізує обмін речовин, покращує травлення, знімає спазми у кишечнику, підвищує апетит, покращує імунітет і здатність організму протистояти вірусам та бактеріям тощо.

З числа цікавих інгредієнтів, які ми взяли для вдосконалення харчового продукту «Соус із черемші», був часник ведмежий (цибуля переможна, або народна назва

черемша). Вона є пряно-ароматичною рослиною, що часто використовується у салатах. Харчова цінність черемші обумовлена великою кількістю біологічно активних речовин: органічних кислот, вітамінів В1 та В2, вітаміну С, провітаміну А (каротину), азотистих речовин, ферментів, флавоноїдів, сапонінів, глікозидів, із специфічного гострого та різкуватого запаху і смаку ефірною олією.

У наших дослідженнях рецептурний склад «Соусу із черемші» містить: черемша (як основний варіативний компонент), сир пармезан, оливкова олія, зелень петрушки та сіль. Експериментальні зразки включали: зразок 1 містив (у перерахунку на нетто) 50 г черемші; зразок 2 – 35 г і зразок 3 вмщував 15 г досліджуваного компонента. Контролем слугувала рецептура, що включала 10 г зелені петрушки без черемші. Органолептична оцінка «Соусу із черемші» показала, що найвищий бал одержав зразок №2 із вмістом черемші у рецептурі 35 г.

За аналогічною схемою нами розроблено ще один соус із використанням ягід журавлини – «Соус журавлиний», у рецептуру якого включені такі інгредієнти: соевий соус концентрат, ягоди свіжо мороженої журавлини, часник, мед, соняшникова олія, крохмаль кукурудзяний і вода питна. Дослідні зразки були із різною кількістю журавлини: №1 містив (у перерахунку на нетто) 300 г, №2 – 200 г і №3 було додано 100 г.

Результати проведення органолептичної оцінки та аналізу калькуляційних карт свідчать про те, що найкращим експериментальним зразком був визнаний варіант 3 «Соусу журавлиного» із додаванням лише 100г ягід журавлини. Ягоди журавлини характеризуються досить високим умістом аскорбінової кислоти, вітамінів В1, В2, В5, В6, РР, К1, органічних кислот і цукрів, а також містять досить калію і заліза. Тому її часто рекомендують для лікування різних недуг та загального підвищення імунітету, а відтак її варто використовувати для приготування соусів.

На підставі проведених нами досліджень та виробничої перевірки рецептури соусів із оздоровчими властивостями: «Соус вершково-пастернаковий», «Соус із черемші» і «Соус журавлиний» та з метою розширення асортименту страв з оздоровчими властивостями в ЗРГ запропоновано подавати їх із такими стравами: «Локшина рисова з качиним філе» та «Харумаки з тунцем» на які розроблені технологічні та калькуляційні карти.

Список літератури

1. Бомба М.Я., Білонога Ю.Л., Джурик Н.Р.-Й., Майкова та ін. Сучасні проблеми та тенденції з розвитку оздоровчого харчування, безпеки та якості продуктів: монографія; за заг. ред. М.Я. Бомби. Львів: Ліга-Прес, 2013. 264с.
2. Комендар В.І. Лікарські рослини Карпат: підручник. Ужгород. 1971.247 с.
3. Сімахіна Г. О., Українець А. І. Інноваційні технології та продукти. Оздоровче харчування: навчальний посібник. Київ: НУХТ, 2010. 294 с.

УДК 004.021

Журба А. О.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій і систем,
Український державний університет науки і технологій

ПРОГРАМНИЙ МОДУЛЬ ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ЧАСТОТИ УДАРІВ БЛИСКАВКИ У БУДІВЛЮ

У сучасному світі від зв'язку з погодними умовами залежить дуже багато чинників. Одним з таких чинників є таке небезпечне природниче явище як блискавка. Це природне явище, ігнорувати яке неможливо, так як дуже багато

промислових сфер сучасного світу мають вміти передбачати та захищатись від впливу цього природного явища.

Жоден літак не може безпечно злетіти та завершити політ без блискавковідводів, жодні лінії електромереж не зможуть виконувати своїх функцій справно, якщо їх правильно не захистити від розрядів блискавки, та, що не менш важливіше й самі люди мають знати засоби захисту від впливу такого природного явища як блискавка, і все це ще не повний перелік взаємозв'язку промисловості та людини з небезпечним природним явищем, яке досліджується у даній роботі.

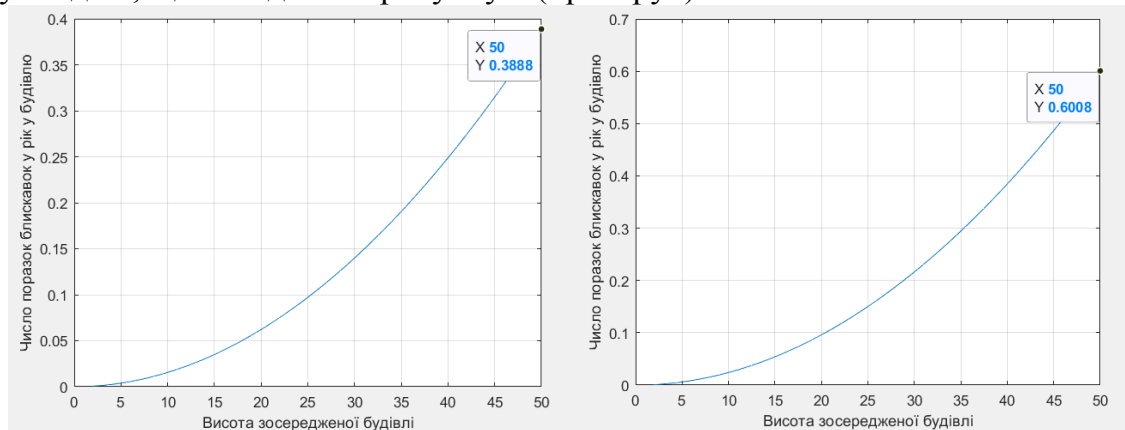
Для того, щоб можна було передбачати й попереджати небезпеки, пов'язані з цим природним явищем, необхідно мати та розвивати центри, що займаються дослідженням даного природного явища, які на теперішній час у нашій країні розвинуті слабо.

Блискавкою, або електричним розрядом називають електричний розряд, що відбувається між хмарами чи між хмарою й землею. Дане явище відбувається через зіткнення на великій відстані від землі наелектризованих різноманітними зарядами крапель або льодяних частинок [1, с.51].

В роботі було розроблено програмний модуль для обчислення та дослідження наступних ключових характеристик блискавки: частоту ударів блискавки у будівлю (як для зосередженого об'єкта так і для протяжного об'єкта), площа стягування для будівлі, визначення питомої щільності ударів блискавки в землю, побудова графіків залежностей.

Для розрахунків стосовно чисельних характеристик розрядів блискавки в роботі використовувалося середовище MATLAB, яке має дуже широку сферу застосування.

На рисунку 1 (ліворуч) наведено графік залежності числа поразок блискавки у рік у зосереджену будівлю від висоти будівлі. В даному прикладі в якості місцевості було обрано місто Дніпро, яке має 60-80 годин гроз на рік. Якщо розглянути такий приклад для міста Івано-Франківськ, де понад 100 годин гроз на рік, то отримаємо наступні дані, що наведені на рисунку 1 (праворуч).

Рис.1. Графік залежності числа поразок блискавки у рік у зосереджену будівлю від висоти будівлі у місті Дніпро (ліворуч) та у місті Івано-Франківськ (праворуч)

При порівнянні результатів для міст Дніпро та Івано-Франківськ, можна зробити висновок, що максимальне значення отримано для висоти 50 метрів, але у місті Дніпро це значення 0.3888, а у місті Івано-Франківськ – це 0.6008, що майже в 2 рази більше.

Список літератури

1. Школьнік Є.П. Фізика атмосфери: підручник. К.: КНТ, 2007. 486 с.

УДК 656.025

Курпіль Д. А.

ст.гр. Т-51-21

факультет транспортних систем
Харківський національний автомобільно-
дорожній університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ В МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНИХ КОРИДОРАХ

Результати дослідження функціонування транспортної галузі України свідчать про необхідність розроблення нових підходів до управління окремими її елементами, зокрема вантажопотоками в рамках міжнародних транспортних коридорів (МТК). МТК забезпечують перевезення вантажів і пасажирів на рівні, якій відповідає вимогам країнам ЄС. Вони, порівнюючи з діючими в Україні, надто високі.

Метою дослідження є підвищення ефективності управління вантажопотоками в рамках МТК на принципах побудови матричної моделі перевезення вантажів у міжнародному сполученні. Об'єктом дослідження виступає процес управління вантажопотоками в МТК. Предметом дослідження є закономірності формування вантажопотоків в МТК.

Аналіз статистичних даних по транзитним перевезенням вантажів територією України свідчать про зниження обсягів перевезень за півріччя 2020р. зменшилося на 25% із-за ситуації з пандемією та карантинними заходами, що врахування незбалансованості вантажопотоків в рамках МТК №3 .

Результати аналізу існуючих проблем свідчать про необхідність розробки ефективних інструментів управління вантажопотоками, зокрема, в межах МТК № 3 (Німеччина – Польща – Україна) в сучасних умовах. Наряду з прогнозуванням, пріоритетною задачею ефективного управління вантажопотоками постає оптимізація маршрутів перевезення вантажів в рамках міжнародних транспортних коридорів. Враховуючі розглянуті недоліки і переваги різних способів та підходів щодо вирішення задачі оптимізації маршрутів, сформульована задача дослідження, а саме розробка моделі оптимізації перевезень вантажів в матричному вигляді.

Аналіз матричної моделі представлення вантажних перевезень дозволив зробити висновки, що вантажні перевезення і заснована на них транспортна задача є частковим випадком загальної задачі лінійного програмування. Зведення вантажних перевезень до системи лінійних рівнянь і далі до матричного представлення припускає використовувати до їх оптимізації стандартні матричні методи. Розроблена модель мультимодальних вантажних перевезень маршрутами МТК концептуально базується на принципах побудови матричної моделі перевезення вантажів з урахуванням специфіки здійснення міжнародних вантажних перевезень маршрутами МТК. [1] Запропоновано використання методу знаходження оптимальних планів перевезення вантажів маршрутами МТК, який враховує незбалансованість обсягів перевезень вантажів, а також дозволяє додатково до них отримувати відповідні маршрути транспортування вантажу у міжнародному сполученні.

Розглянуто матричну форму представлення вантажних перевезень на прикладі двох вантажовідправників та чотирьох вантажоодержувачів. За допомогою лінійного

програмування отримано оптимальний план на прикладі міжнародних перевезень контейнерів від заводів, розташованих у м. Сумах і у м. Київ, до складів, розташованих у м. Люблін, м. Ковель, м. Рівне, м. Конотоп та визначено значення цільової функції, загальна вартість перевезень при заданих умовах, яка дорівнює 4905 у.г.о. Ефективність запропонованого підходу за рахунок зменшення загальної вартості перевезень, порівняно з отриманим рішенням за альтернативним методом маршрутизації вантажопотоків експертним шляхом, складає 38,6 %.

Список літератури

1. Пилипенко Ю.В. Підвищення ефективності управління вантажопотоками в міжнародних транспортних коридорах: автореф. дис...канд. техн. наук: 05.22.01. НТУ. – Київ, 2019. 20 с.

УДК 123:45

Потаман Н. В.

к. т. н., доцент,
доцент кафедри транспортних технологій,
Харківський національний автомобільно-
дорожній університет

Макарова О. О.

студент кафедри транспортних технологій
Харківський національний автомобільно-
дорожній університет

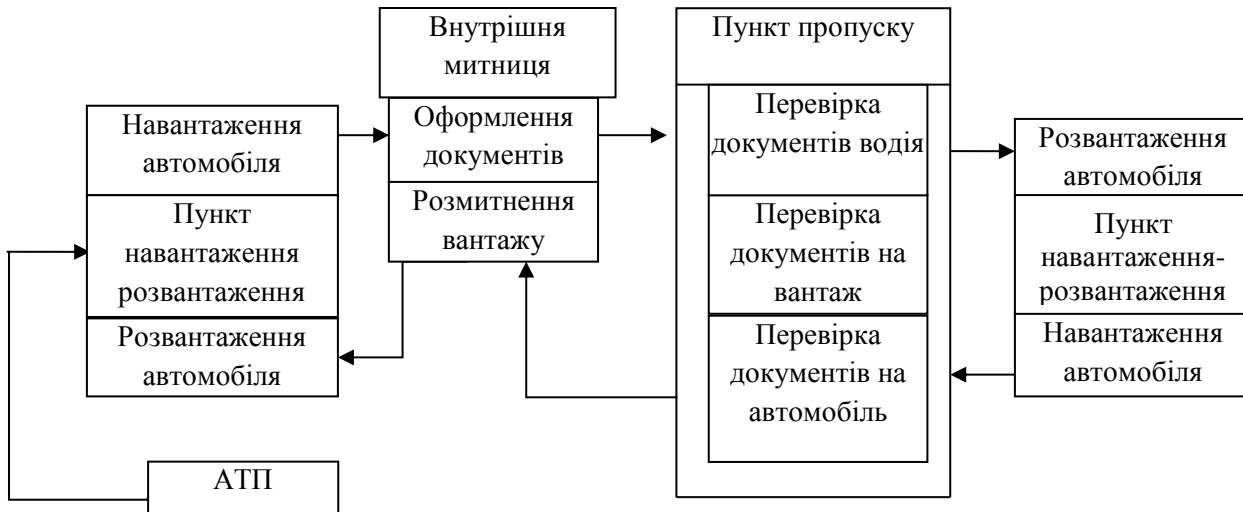
УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ МИТНОЇ ПЕРЕРОБКИ ВАНТАЖІВ ПРИ ПЕРЕТИНІ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

Процес європейської інтеграції України ставить перед державою низку актуальних завдань [1]. Розв'язання пріоритетних завдань зовнішньоекономічної стратегії щодо приближення до світових стандартів та критеріїв оптимальних параметрів відкритості й прозорості вітчизняної економіки, інтегрування України у світовий економічний простір, поглиблення її співпраці з іншими державами пов'язане із відповідними транспортними забезпеченням, покращення якості та прискорення процесу вантажопереробки в пунктах пропуску на державному кордоні [2].

Розвиток митної служби України в умовах перетворень, що відбуваються у світовому суспільстві, потребує створення багатофункціональної, конкурентоспроможної, ефективно керованої структури відповідно до найбільш сучасних моделей митниць світу. В системах доставки вантажів у міжнародному сполученні все частіше застосовуються логістичні принципи роботи. При цьому важливу роль грає ефективна взаємодія усіх ланок логістичних ланцюгів, в число яких входить й процес митної переробки вантажів. Підвищення конкуренції на ринку вантажних міжнародних перевезень обумовило необхідність виділення процесу митної переробки вантажів у окрему ланку логістичного ланцюга доставки вантажів [3].

Над проблемою визначення шляхів удосконалення та скорочення часу на виконання технологічних операцій та митних процедур з вантажем працював такий

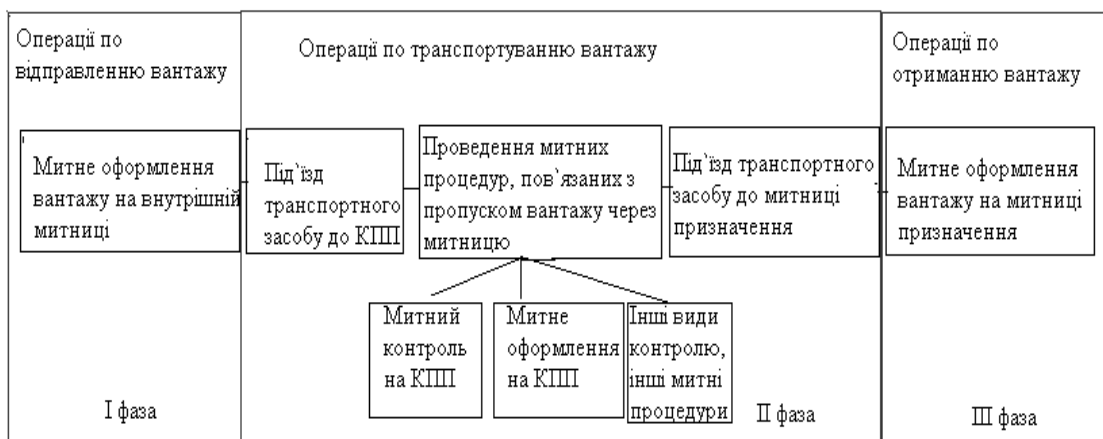
вчений як Кравчук С.С. [4]. У своїй роботі він дослідив послідовність технологічних операцій та митних процедур з вантажем, а також провів аналіз статистичних даних надходження експортно-імпортного вантажопотоку, часу на виконання початково-кінцевих операцій та тривалості виконання митних процедур в митниці призначення (відправлення). Об'єктом даної роботи виступає процес митної переробки вантажів, що являє собою сукупність процесів реалізації митних режимів, зв'язаних з фізичним переміщення зовнішньоторговельних вантажів через митний кордон.

Рис. 1. Схема логістичного ланцюга доставки вантажів у міжнародному сполученні

В часовому розрізі виділяють три групи транспортних операцій: що передують зовнішньоторговій угоді; що з'являються в процесі її реалізації; операції після завершення угоди.

Важливими показниками при доставці вантажів у міжнародному сполученні виступають годинні показники по кожній групі операцій, які безпосередньо впливають на загальний час доставки продукції від виробника до споживача. Для прикладу розглянемо структурно-логічну схему процесу митної переробки вантажів (рис. 2).

Рис. 2. Фазова технологічна схема процесу митної переробки вантажів

На даному рисунку процес митної переробки вантажів наведено як сукупність взаємопов'язаних фаз. Взаємодія цих фаз повинна забезпечувати високу якість технологічного обслуговування та при встановленому ступені надійності забезпечувати мінімальний час затримок в кожній фазі та мінімальний час переробки вантажів на митниці. Умовою ефективної митної переробки вантажів виступає мінімізація часу, витраченого на митну переробку вантажів

$$T_{mn} = \sum_{i=1}^m T_{mni} \rightarrow \min, \quad (1)$$

де T_{mni} – час на митну переробку вантажів в i -ій фазі, год.; m – кількість фаз. Час митної переробки вантажів в i -ій фазі визначається за наступною залежністю

$$T_{cp} = \sum_{j=1}^n T_{ocj} \cdot \delta_{ocj} + T_{вирj} \cdot \delta_{вирj}, \quad (2)$$

де T_{ocj} - час на очікування виконання j -ої технологічної операції щодо митної переробки вантажів у i -ій фазі, год; $T_{вирj}$ - час на виконання j -ої технологічної операції щодо митної переробки вантажів у i -ій фазі, год.; n - кількість операцій, які виконуються у фазі або кількість очікувань виконання операцій; δ_{ocj} - вірогідність очікування j -ої технологічної операції щодо митної переробки вантажів у i -ій фазі; $\delta_{вирj}$ - вірогідність виконання j -ої технологічної операції щодо митної переробки вантажів у i -ій фазі.

Встановлено, що очікування виникають внаслідок нерівномірності процесу роботи контрольного пункту пропуску через державний кордон України та нерівномірним розподілом вантажопотоку по митних зонах прикордонної митниці, що обумовлено наявністю черг на контрольних пунктах, обмеженою пропускною здатністю пунктів пропуску, недостатньою кількістю співробітників та технічних засобів митного контролю і зв'язку. Тому необхідно визначити аналітично час на виконання митних процедур за різними видами митних режимів.

Список літератури

1. Пономарьова Н.В., Столяр Т.В. Аналіз логістичної організації процесу митної переробки вантажів. *Вестн. Харьк. нац. Автомоб.-дор. Ун-та: Сб.науч.тр.* 2008. Вып.41. С.119-122.
2. Пасічник А.М., Мальнов В.С. Удосконалення системи контролю та управління переміщенням транспортних засобів і вантажів. *Вісник Академії митної служби України.* 2008. №2. С. 60-65.
3. Пасічник А.М., Мальнов В.С. Удосконалення системи перевезень товарів під митним контролем з урахуванням економічної безпеки держави. *Вісник Академії митної служби України.* 2008. №4. С. 53-58.
4. Стояновський О.О., Терещенко М. В. Методика моделювання транспортного комплексу. *Вісник Академії митної служби України. Дніпропетровськ : Академія митної служби України.* 2008. №3. С. 78-84.

УДК 552.313

Мельник Л. І.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри хімічної технології
композиційних матеріалів,

Черняк Л. П.

д.т.н., професор,
професор кафедри хімічної технології
композиційних матеріалів,

Білоусова А. О.

студент

АНАЛІЗ ВУЛКАНІЧНИХ ПОРІД ЗАКАРПАТТЯ

Наповнювачі або армуючі компоненти є невід'ємною складовою композиційних матеріалів. Прийнята класифікація композитів за структурними ознаками відповідно структурних ознак та дисперсності наповнювачів, визначені та постійно поглиблюються уявлення про вплив різновидів наповнювачів на фізико-механічні та експлуатаційні характеристики композиційних матеріалів і виробів.

Для виготовлення полімерних композитів застосовуються дисперсні органічні та неорганічні наповнювачі, коло яких постійно розширюється.

В цьому зв'язку привертає увагу використання вулканічних порід як наповнювачів. Перспективність застосування певних різновидів вулканічних порід як дисперсних наповнювачів полімерних композитів обґрунтовується їх значним розповсюдженням і накопиченням тонких фракцій відсівів як відходів при їх видобутку і переробці. Разом з цим, досягнення ефективності застосування такої сировини потребує поглиблення уявлень про склад і фізико-хімічні властивості, в напрямку чого виконана подана робота.

Об'єктами дослідження стали відсівні видобутку та переробки вулканічних порід Закарпатської області України: перліт Беренівського родовища, цеоліт Сокирницького родовища, андезит Хустського родовища.

Досліджувані вулканічні породи значно відрізняються за хіміко-мінералогічним складом. Так, хімічний склад проб за кількісним вмістом оксидів характеризується наявністю наступних рядів (табл. 1):

- по SiO_2 – перліт > цеоліт > андезит;
- по Al_2O_3 , Fe_2O_3 , CaO – перліт < цеоліт < андезит;
- по $\text{Na}_2\text{O} + \text{K}_2\text{O}$ – перліт > андезит > цеоліт.

Таблиця 1

Хімічний склад порід

Код проби	Вміст оксидів, мас.%								
	SiO_2	Al_2O_3	Fe_2O_3	TiO_2	CaO	MgO	Na_2O	K_2O	в.п.п.
перліт	72,08	12,92	1,50	0,90	0,88	0,63	3,76	4,33	3,00
цеоліт	68,02	13,04	1,92	0,30	2,71	1,63	1,57	2,64	16,94
андезит	59,70	16,97	8,42	0,72	5,76	1,21	2,68	1,82	1,11

За мінералогічним складом перліт відзначається переважним розвитком склофази із включеннями кристалічних фаз кварцу та польових шпатів.

При меншій, ніж у перліту, кількості склофази цеоліт характеризується розвитком кристалічних фаз клиноптилоліту, кварцу та польових шпатів.

Андезит відрізняється переважним розвитком кристалічних фаз андезину, авгіту, біотиту, рогової обманки та магнетиту.

Детальний кількісний ІЧ-спектральний аналіз досліджуваних природних матеріалів показав присутність в їх складі більш простих сполук, функціональних груп та хімічних зв'язків.

Наявність в природних матеріалах вулканічного походження відмічених особливостей хіміко-мінералогічного складу, структуроутворюючих зв'язків, присутності гідроксильних груп, адсорбованої води та груп С–Н в певній мірі на склад та енергетичний стан їх поверхні.

Встановлено, що серед досліджуваних проб найкращим змочуванням полярною і неполярною рідиною при коефіцієнті ліофільності 1,51 відзначається природний цеоліт (табл. 2).

Проба андезиту при приблизно однаковій із цеолітом змочуваності полярною рідиною поступається по змочуваності неполярною рідиною і має більший коефіцієнт ліофільності 1,97. Перліт поступається цеоліту і андезиту по змочуваності полярною і неполярною рідинами та по значенню коефіцієнту ліофільності.

Таблиця 2

Енергетичний стан поверхні природних матеріалів

Матеріал	Змочуваність при натиканні		Коефіцієнт ліофільності	Умовний tg кута діелектричних втрат
	вода	ксилол		
Перліт	0,45	0,31	1,45	0,016
Цеоліт	0,71	0,47	1,51	0,025
Андезит	0,69	0,35	1,97	0,027

Схожа картина спостерігається і при оцінці енергетичного стану поверхні досліджуваних матеріалів за показниками умовного tg кута діелектричних втрат. У цеоліту і андезиту тангенс кута в 1,6-1,7 рази відповідно вищий, ніж для перліту.

Аналогічним чином для досліджуваних матеріалів співвідноситься і ефективна питома поверхня, найбільшими значеннями якої по воді та по ксилолу відзначається природний цеоліт. За значеннями ефективної питомої поверхні по полярній і неполярній рідині утворюється загальний ряд: цеоліт > андезит > перліт. Проте при цьому показники по воді суттєво перевищують показники по ксилолу.

Проведені фізико-хімічні дослідження в частині оцінки відповідності вулканічних порід (перліт, цеоліт, андезит) в якості інгредієнтів для отримання полімерних композитів дозволили отримати кількісні дані в частині визначення хімічного і мінералогічного їх складу, гідрофільно-ліофільного балансу та енергетичного стану їх поверхні, ступеня її розвитку.

Відмічені особливості відзначають можливість вибору вулканічних порід як наповнювачів полімерних композитів з необхідним ліофільно-ліофобним балансом та енергетичним станом їх поверхні та забезпеченням необмеженого рівня взаємодії з полімерними зв'язуючими як фактору формування структури та властивостей композитів.

УДК 664.6

Щирська О. С.

магістрант,

Звягінцева-Семенець Ю. П.

к.т.н.,

доцент кафедри технології хлібопекарських

і кондитерських виробів,

Камбулова Ю. В.

д.т.н., професор,

професор кафедри технології хлібопекарських

і кондитерських виробів,

Національний університет харчових технологій

ВПЛИВ ПОРОШКІВ АРОНІЇ ЧОРНОПЛІДНОЇ ТА ЧОРНИЦІ НА ЯКІСТЬ КЛЕЙКОВИНИ ПШЕНИЧНОГО БОРОШНА

Перспективним напрямком підвищення харчової цінності борошняних кондитерських виробів є використання рослинної сировини, особливо фруктових та овочевих порошоків. Порошки ягід, фруктів та овочів доволі широко представлені в торгівельній мережі, тому існує широкий асортимент кондитерських виробів, збагачених ягодами обліпихи, калини, глоду, бананів, ананасів, яблук, порошками виноградних кісточок і ін. Такий підхід дозволяє збільшити інтегральний скор продукту за есенціальними компонентами, мікро- і макроелементами, клітковиною, пектиновими речовинами, антиоксидантами і ін.

Цікавими для застосування є порошки сушеної аронії та чорниці. Обидва порошки мають темно-фіолетове забарвлення, обумовлене антоціанами – біофлаваноїдами, яким притаманна Р-вітамінна, протипухлинна, антимуутагенна, кардіопротекторна та гепатопротекторна активність. Антоціани є сильними антиоксидантами – вони зв'язують вільні радикали кисню і перешкоджають пошкодження мембран клітин.

Поряд з цим, для технологів важливим є вплив порошоків не тільки на харчову і біологічну цінність готової продукції, її органолептичні показники, але й на функціонально-технологічні властивості основної сировини, оскільки за цим впливом можна рекомендувати технології борошняних кондитерських виробів, де доцільніше використати добавки.

При вивченні впливу фруктово-ягідних і овочевих порошоків на властивості борошна і тіста для борошняних кондитерських виробів у літературних даних автори більшою мірою відзначають зменшення пружно-пластичних характеристик тіста, збільшення його пластично-в'язких характеристик. Але є відомості, в яких, навпаки, відмічено покращення еластичності тіста, а висока вологоутримувальна здатність порошоків дає змогу подовжити строки зберігання готової продукції, збільшити її вихід тощо [1-3].

Тому, метою роботи стало дослідження впливу ягідних порошоків на якість клейковини пшеничного борошна, як найвагомішого показника функціонально-технологічних властивостей борошна.

Для досліджень використовували пшеничне борошно вищого сортуу ТОВ «Вінницький комбінат хлібопродуктів №2», яке містить 26 % сирої клейковини,

якість на приладі ИДК – 74,2 умовних одиниць приладу. У дослідних зразках до маси борошна, що використовується на визначення (25 г) додавали 5, 7 % порошоків. Така кількість порошоків рекомендована досвідом інших дослідників, що досліджували вплив порошоків. Результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Вплив порошоків чорноплідної горобини та чорниці
на показники якості клейковини борошна**

Зразок	Кількість сирової клейковини, %	ИДК, ум. од. пр.	Розтяжність, см
Контроль	26	74,2	14
5 % порошку аронії	26	69,5	13
7 % порошку аронії	24	67,4	10
5 % порошку чорниці	Клейковина не відмилась		

Результати досліджень показали, що при додаванні 5 % порошку аронії кількість клейковини не змінюється і залишається 26 %, але стає більш пружною, оскільки ИДК зменшується з 74,2 до 69,5 од. пр., розтяжність зменшується з 14 см на 13 см. Подальше збільшення порошку аронії, до 7 %, зменшує кількість клейковини до 24 %, збільшує пружність до 67,4 од. пр., розтяжність – 10 см. Отже порошок чорноплідної горобини здатний упругувати клейковинний каркас. Вважаємо, що раціональне дозування порошку становить 5 % до маси борошна, оскільки така концентрація не зменшує кількість клейковини, але покращує пружність клейковини борошна.

Додавання порошку чорниці до пшеничного борошна надало негативний вплив, як на якість клейковини, так і на її кількість. Так, внесення 5 % порошку не дозволило її відмити, клейковина представляла собою рвану масу, яка не утворювала суцільний каркас.

Таким чином, дослідження дозволили рекомендувати порошок аронії для укріплення структурно-механічних характеристик тіста, наприклад, в технології листових виробів, а порошок чорниці, доцільніше використати для збагачення виробів, де попереджають розвиток пружного каркасу клейковини, наприклад, в технології бісквітного напівфабрикату.

Список літератури

1. Мирошник Ю. А., Доценко В. Ф. Досвід використання порошоків з нетрадиційної рослинної сировини в технології борошняних кондитерських виробів. *Modern engineering and innovative technologies*. 2019. – Issue 8, Part 2. С. 65-71.
2. Дочинець І. В., Арпуль О. В. Інноваційне використання нутрієнтів у виробництві листового тіста. *Інноваційні технології в готельно-ресторанному бізнесі* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., 22–23 березня. – Київ : НУХТ, 2017. – С. 100-101.
3. Иванова И. В., Белкина Т. В., Белоглазова М. В., Филиппова Л. А., Радчук А. А. Использование и получение фруктовых и овощных добавок в производстве мучных, кондитерских и хлебобулочных изделий. *Технологии пищевой и перерабатывающей промышленности АПК-продукты здорового питания*. 2016. № 1. С. 43-47.

УДК 681.5004.94

Денисенко М. А.
старший викладач кафедри автоматики та
управління в технічних системах
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Зуєв А. О.

к.т.н.,

доцент кафедри автоматики та
управління в технічних системах
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,

Лунін Д. О.

старший викладач кафедри автоматики та
управління в технічних системах
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ОПТИМАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ СУШИЛЬНОЮ КАМЕРОЮ ПЕРІОДИЧНОЇ ДІЇ

Сушіння капілярно-пористих матеріалів – один з найбільш енергоємних процесів, це складний процес, що вимагає особливого контролю, умови проведення процесу сушіння залежить від розмірів, форми та призначення матеріалу [1, с. 57]. Волога від зовнішніх шарів до внутрішніх сильно змінюється в кількісному співвідношенні, що призводить до нерівномірності випаровування води з усіх частин матеріалів [2, с. 472]. Наприклад, якщо деревину сушити під однією і тією ж температурою, є ймовірність її зовнішнього та внутрішнього розтріскування, що відбувається через рух води та температуру всередині структури матеріалу. Тому організація оптимального заощадження енергетичних ресурсів у процесі сушіння є актуальною проблемою.

Технологічний процес пропарювання при сушінні капілярно-пористих матеріалів у сушильній камері періодичної дії розглянуто у [3, с. 85]. Саме такі камери мають техніко-економічні показники, які забезпечують прийнятні енерговитрати та тривалість процесу управління.

У [4, с. 16] показано, що математична модель такого процесу може бути представлена у вигляді системи лінійних диференціальних рівнянь п'ятого порядку з одним входом та одним виходом, структурна схема якої має такий вигляд (рис. 1):

Згідно до [5, с. 12] процес управління описується системою лінійних рівнянь п'ятого порядку, кожне з яких входить лише одна фазова змінна, причому перші дві координати та змінюються лише під впливом початкових умов.

Проведено моделювання об'єкта схема якого наведена на рис.1 з урахуванням зміни температури.

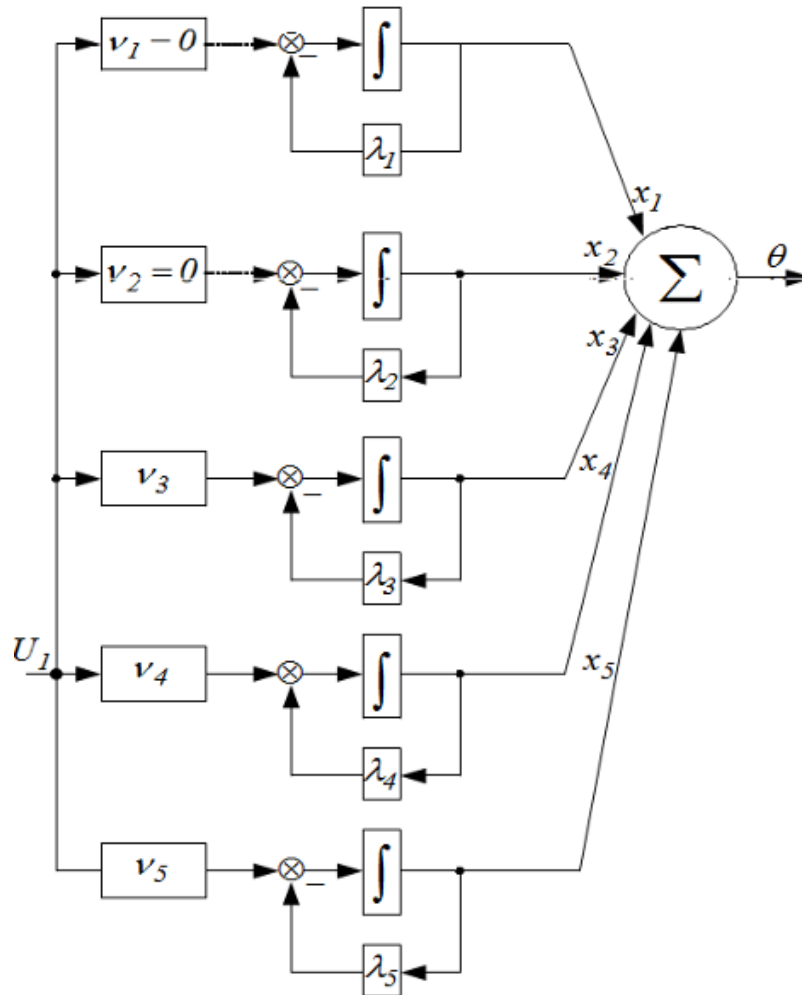

Рис. 1 Схема об'єкта управління.

Зроблений висновок, що оптимальне управління з мінімізації витрати теплоносія складається з трьох інтервалів із розривами в точках перемикання., яке значно простіше реалізується у реальної системі.

Список літератури

1. Білей П.В., Кулешник Я.Ф., Соколовський І.А. Принципи побудови режимів сушіння деревини. *Науковий вісник НЛТУ України*. - 2001, №11.2, с. 57-59.
2. Kudra T. *Advanced drying technologies* / T. Kudra, A.S. Mujumdar. - New York, Basel: Marcel Dekker, Inc., 2002. - 472 p.
3. Рогачёв А.И., Денисенко Н.А. Моделирование процессов сушки капиллярно-пористых материалов в пакете MATLAB/Simulink. *Вісник НТУ «ХП»*, збірник наукових праць. Тематич. випуск Автоматика та приладобудування. – Харків: НТУ «ХП». 2010. - № 23. - с.85-91.
4. Качанов П.А., Рогачёв А.И., Супрунова С.П. Оптимальное управление процессом сушки при ограничении скорости нагрева. *Вестник Харьковского политехнического института*. – Харьков: ХГУ, 1984. – Вып.10. - №210. – с.16-18.
5. А.И. Рогачёв. Минимизация расхода теплоносителя в объекте с вырожденной передаточной функцией. *Інтегровані технології та енергозбереження*. – Харків: НТУ «ХП», 2003. - №1. – с.11-14.

Маргес С. В.
провідний фахівець,
ДТЕК Київські електромережі

ПЕРЕВАГИ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗД КАРТ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Паперові носії інформації дедалі частіше програють їх цифровим версіям. Причиною є високоякісні комп'ютерні технології, орієнтовані отримати, обробити і надати якісну інформацію швидко та безпечно. Такий перехід до комп'ютеризованої системи, або діджиталізація, беззаперечно є складним та сміливим, але необхідним.

Діджиталізація – це цілісне переосмислення моделі бізнесу, трансформація всіх процесів і перехід до використання нових інструментів у напрямках і сферах банків, фінансового ринку, ринку, виробництва, економіки, професій, освіти, бізнесу та суспільства [1, с. 47].

Сьогодні картографування включає використання геоінформаційних систем (ГІС) та технологій (ГІТ) в обов'язковому порядку, оскільки саме ці системи та технології є гарантом високої якості картографічних даних, попри гарант професіоналізму картографів. Таким чином створюють якісні цифрові карти, які на відміну від паперових характеризуються особливою інтерактивністю.

ГІС – це інтегрована сукупність апаратних, програмних і інформаційних засобів, що забезпечують введення, збереження, обробку, маніпулювання, аналіз і відображення (представлення) просторово-координованих даних [2, с. 12].

Інтерактивні системи – це сукупність систем, що діють сумісно. Як правило це база геоданих та система візуалізації. Наприклад, через систему візуалізації можна дізнатися всю необхідну інформацію з бази даних про просторовий об'єкт, а також додати чи виправити щось в ній, просто обравши його на екрані.

Це не лише графічна інформація, як у зв'язку з паперовими картами, а ще й додаткова інша інформація, яку можна «прив'язати» до просторового об'єкта. Наприклад, інформацію що це за об'єкт, кому він належить, коли створений, фотографія тощо. Щодо можливостей, то більше немає необхідності робити розрахунки вручну, це робиться вбудованими програмами.

Оскільки функціонал ГІС все це робить, здається, що все вже є для створення якісного картографічного продукту. Це дійсно так. Але в рамках діджиталізації найбільшу роль відіграє гнучка налаштовуваність як під клієнта, так і під обставини і ситуації [1, с. 46].

Картографічні елементи, що зображуються на картах, створені за стандартом умовних знаків залежно від типу картографування (топографічні, геологічні тощо). Такі символи, як правило, виділені окремо в легенді з описом умовних позначень.

Для швидкої реакції, щоб зрозуміти карту, потрібно знати, що означає кожен умовний знак. Однак, в цілях клієнтоорієнтовності такі умовні знаки видозмінюють, щоб їх було легше читати без пояснень (легенди). Одним із найінформативніших способів візуалізації є тривимірність. До тривимірних об'єктів відносяться об'ємне геометричне тіло, що має три виміри (довжину, ширину, висоту) [3, с. 271].

Використання 3D-об'єктів у просторі із дотриманням усіх вимог картографування є довершеним продуктом картографії.

Таким чином, інтерактивні 3D карти характеризуються високою якістю, грамотною інтерактивністю з комп'ютерними системами та сприйнятливою візуалізацією.

Список літератури

1. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 44-52.

2. Світличний О.О., Плотницький С.В. Основи геоінформатики: Навчальний посібник / За заг. ред. О.О. Світличного. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 295 с.

3. Геоінформаційні системи і бази даних : монографія / В. І. Зацерковний, В. Г. Бурачек, О. О. Железняк, А. О. Терещенко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 492 с.

УДК 911.2:5 56.5.01

Мисковець І. Я.

к.г.н., доцент,
доцент кафедри екології та агрономії,
Луцький національний технічний університет

СУТНІСТЬ ОРГАНІЗОВАНOSTІ ДОЩОВОГО СТОКУ

Значні труднощі розвитку економіки країн пов'язані із найповторюванішими дощовими паводками, часом значними, що призводять до затоплення великих площ, завдаючи тим самим величезної шкоди народному господарству. Чималої шкоди зливові опади заподіюють господарствам, викликаючи ерозію ґрунтів.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, на початок XXI століття, площі еродованих земель збільшилися до 1500 тис. га, а вміст гумусу в цих ґрунтах знизився від 0,6 до 2%. Загальний щорічний збиток від водної ерозії, тільки по Україні, склав, майже, 3,2 млрд. грн.

Розвиток економіки України повинен поєднуватися з кращим використанням вод та інших природних багатств, посиленням їх охорони та раціонального використання, з метою створення найсприятливіших умов для життя, праці та відпочинку населення.

Організованість дощового стоку являє собою сукупність взаємопов'язаних структурних організаційних механізмів, у межах певної території (річкового басейну). Сукупність системоутворюючих чинників (кліматичних, гідрологічних, географічних, геоекологічних, ґрунтознавчих тощо), що зумовлює організаційну цілісність організованості дощового стоку включає процес його виникнення в часі та просторі організаційної впорядкованості системної самостійності і структурованості [1, с. 106].

Організованість дощового стоку – це сукупність внутрішніх законів, зв'язків і відношень, котрі визначають основні риси і тенденції розвитку системи. Вони зумовлені глибинними зв'язками і тенденціями, які й викликають дощовий стік [4,

с.621]. Чинники формування структурної організованості річкових басейнів, як рушійна сила, умова, залежність, яка впливає на процеси, а отже, стани і структуру природних систем.

Мабуть, найбільш відомим чинником формування структурної організованості територіальних утворень дощового стоку є його цілісність, яка забезпечується навколишнім середовищем.

Стабільність простору, котрий займає певне територіальне утворення, надзвичайно важливий організаційний чинник, оскільки, без такої стабільності не може виникнути не лише структурна організованість, а і будь-яка диференційована функціональна індивідуальність [4, с.312].

Важливим чинником структурного формування організованості дощового стоку є місце знаходження річкового басейну, яке залежить від відношення і зв'язків інших географічних об'єктів, характер та інтенсивність прояву яких залежить, переважно, від наступних груп факторів: відстані між об'єктами, ступеня сусідства і властивостей меж між ними і проміжкових просторів; місця на земній поверхні, де трапляється певний вид рослин або тварин, а також місця в межах ландшафтної сфери, де розміщена річкова система.

Закономірна стійка сукупність зовнішніх відносин і зв'язків, залежних від місця перебування басейна, забезпечує збереженість у просторі та часі. До організованості дощового стоку, в залежності від геопростору, як цілісного утворення, належать зміни, які вносить у ці залежності антропогенний чинник. Такі природні або антропогенно -модифіковані залежності є закономірним фоном, на якому розглядається формування дощового стоку [3, с.175]. Тобто, це не хаотичний, а цілком спрямовано – закономірний процес.

Будь-яка річкова система є природно-територіальним утворенням. Вона характеризується індивідуальною організованістю і належить до екологічних утворень, що визначають його властивість взаємодіями із середовищем і, таким чином, підтримує себе у стані гармонійного розвитку.

Отже, екологічна організованість річкового басейну і всі процеси формування дощового стоку належать до головного рушійного механізму життєдіяльності систем [3, с.31]. Якщо розглянути екологічний вплив як функціональну цілісність, то вона просторово диференціюється за показниками інтенсивності опадів. Умови, які формують організованість дощового стоку, поділяють на два великі класи – природні і природно-антропогенні. Природні умови трактують як сукупність явищ і об'єктів природи, котрі існують поза діяльністю людей. Природно-антропогенні умови і фактори – це ті, які змінені людською діяльністю.

Розвиток організованості дощового стоку – це не хаотичний, а суто закономірний процес, який не може відбуватися у будь-якому напрямі та з будь-якою інтенсивністю. Він здійснюється в природній сукупності просторово-часової закономірності [2, с.7].

Список літератури

1. Балабух В.О. Траєкторії циклонів, що зумовлюють небезпечну і стихійну кількість опадів в Україні в теплий період року. Наук. праці УкрНДГМІ. – Ніка-Центр, 2004. – Вип. 253. – С. 103-119.

2. Мольчак Я.О., І.Я.Мисковець. Визначення максимальних витрат дощового стоку в умовах антропогенних змін. Наукові записки Сумського державного педагогічного

університету ім. А.С. Макаренка. Географічні науки, Т.2, Вип.2.- Суми: Сум ДПУ ім. А.С. Макаренка, -2021, - С.3-9.

3. Мольчак Я.А. , Мисковець І.Я. Дождевой сток в условиях антропогенных изменений: монография. - Луцьк, РВВ ЛНТУ, 2009. - 431 с.

4. Петлін В.М. Організація та організованість природних територіальних систем: Монографія. – Луцьк: Вид. центр ВНУ ім. Лесі Українки. Простір-М, 2020. - 1036 с.

**СЕКЦІЯ 13
SECTION 13**

**ПОЛІТИЧНІ НАУКИ
POLITICAL SCIENCE**

УДК 32:351

Пікулик О. Б.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних відносин
і регіональних студій

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ В ДОСЛІДЖЕННІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Використання методів прогнозування займає важливе місце в методології дослідження міжнародних відносин. Прогнозування в міжнародних відносинах дає можливість здійснити науковий аналіз політичних, економічних, соціальних, гуманітарних процесів та явищ, дослідити об'єктивні взаємозв'язки міжнародних політичних та соціально-економічних явищ в конкретних умовах, оцінити існуючу ситуацію та виявити тенденції, можливі в майбутньому.

Прогноз є науково обґрунтованим судженням про можливі стани певного явища в майбутньому, альтернативні шляхи і терміни їх реалізації [2]. Політичне прогнозування передбачає проведення спеціальних наукових досліджень політичних процесів, подій, явищ, внаслідок яких з одних, уже відомих про минуле і сьогодення даних одержують інші дані – уявлення про можливі стани прогнозованих політичних об'єктів [1].

Метод прогнозування – сукупність прийомів і методів мислення, за допомогою яких на основі ретроспективних даних спостережень та зовнішніх і внутрішніх зв'язків об'єкта прогнозування роблять висновок щодо майбутнього стану його розвитку [2]. Прогнозування міжнародних відносин може спрямовуватись на пізнання механізму виникнення та розгортання можливих міжнародних конфліктів, виявлення та встановлення динаміки впливу різних політичних сил в окремих країнах, аналіз ймовірних наслідків політичних рішень, а також ступінь впливу та популярності політичного лідера [3]. Функцією прогнозування в міжнародних відносинах є також виявлення можливих альтернатив розвитку міжнародної

політики та світової економіки. Це дозволяє отримати науковий результат для прийняття оптимальних рішень [2].

Прогнозування складних міжнародних процесів та явищ здійснюється з використанням різних кількісних і якісних методів. Вибір методу прогнозування політичних процесів залежить, в першу чергу, від мети, термінів прогнозування, а також часу, відведеного на розроблення та здійснення прогнозів. Прогноз робиться з точки зору альтернатив, фокусується на одному результаті та враховує непередбачувані обставини, що можуть вплинути на політичний процес. Вибір конкретної методики прогнозування залежить також від очікуваного характеру передбачуваної тенденції чи події та від якості даних, які дослідник має намір додати в модель.

Одним із важливих методів політичного та соціально-економічного прогнозування є екстраполяція. Суть даного методу полягає в тому, що достовірні висновки щодо однієї частини будь-якого явища поширюються на другу частину, на явище в цілому, на майбутнє цього явища. Екстраполяція є одним із методів прогнозування майбутнього на основі існуючих, діючих на даний момент тенденцій. При цьому прогноз визначає очікувані варіанти розвитку виходячи із гіпотези, що тенденції та фактори попереднього періоду збережуться на період прогнозу, або що можна врахувати й обґрунтувати їхні зміни в перспективі, що розглядається.

Досить поширеними методами прогнозування міжнародних відносин є методи експертних оцінок. Вони використовуються тоді, коли статистичні дані є неповними для кількісного оцінювання явищ або відсутні. Зокрема, при дослідженні міжнародних відносин використовується метод Дельфі. Експерт може розглядатися як якісне джерело інформації при проведенні дослідження, оскільки має відповідний досвід, знання та володіє значним обсягом опрацьованої інформації. В даному випадку експерти формують судження про вплив факторів на певну подію, оцінюючи можливість їх дії на результатну ознаку об'єкта дослідження, тобто певного процесу чи явища. При цьому важливим є незалежність експертів один від одного.

В системі методів прогнозування міжнародних відносин варто відмітити метод моделювання. Сутність даного методу полягає в заміщенні одного об'єкта іншим з метою отримання інформації про найважливіші властивості об'єкта-оригіналу за допомогою об'єкта-моделі. Можливість моделювання, тобто перенесення результатів, отриманих у ході побудови та дослідження моделі, на оригінал, заснована на тому, що модель певним чином відображає, відтворює, моделює будь-які його сторони [2]. За допомогою цих моделей описуються певні елементи, компоненти об'єкта, взаємозв'язки між компонентами, а також здійснюється прогноз його розвитку.

Таким чином, прогнозування займає важливе місце в системі методів дослідження міжнародних відносин. Кожен із методів прогнозування міжнародних відносин передбачає свою специфічну процедуру та потребує необхідних передумов їх здійснення, що в кінцевому результаті дозволяє виявляти можливі стани чи тенденції розвитку міжнародних об'єктів.

Список літератури

1. Горбатенко В. П., Бутовська І. О. Політичне прогнозування: Навч. посібник. К.: МАУП, 2005. 152 с.

2. Ковальчук О.Я. Математичне моделювання та прогнозування в міжнародних відносинах. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 412 с.

3. Ржевська Н. Політичне та стратегічне прогнозування: суть і ознаки. *Політичний менеджмент*. 2011. № 6. С. 37-42.

УДК 327.3

Балак І. О.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних відносин
і регіональних студій,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

До засад громадянського суспільства відносять волонтерську діяльність. У світі існує злагоджена система діяльності волонтерів – глобальний волонтерський рух. За даними Національного інституту стратегічних досліджень волонтерською діяльністю охоплено понад 100 млн дорослого населення світу щорічно та забезпечує 4–8 % ВВП в окремих країнах, наприклад США [1].

Виникло волонтерства в 1859 р. після битви під м. Сольферіно внаслідок австро-італіо-французької війни. Тоді на полі бою залишилися помирати понад 9000 скалічених солдатів. Швейцарський підприємець, громадський діяч Ж. А. Дюнан під враженнями цього ініціював створення Міжнародного комітету Червоного Хреста [3].

Слово «волонтер» походить від французького *volontaire* (доброволець) та латинського *voluntarius* (*voluntas* – вільне волевиявлення, *volō* – бажання, намір) [3]. Тому волонтерство трактується як добровільна безкорисна суспільно важлива діяльність.

Наступним кроком у популяризації волонтерської діяльності став проєкт по відновленню ферм, що зазнали пошкодження через бойові дії, реалізований в 1920 р. біля м. Страсбург (Франція) французькими та німецькими молодими добровольцями [2]. Усвідомлення важливості та доцільності волонтерства в нових умовах функціонування громадянського суспільства та системи міжнародних відносин зростало.

Під час Великої депресії в США в 1930-х роках цей рух отримав особливого розвитку. Ініціатором виступив Ф. Рузвельт, запропонувавши в «Новому курсі» з метою зниження рівня безробіття та для захисту навколишнього середовища створити організацію *Civilian Conservation Corps* [1]. Програма стала популярною й отримала підтримку серед населення. Наступним етапом у розвитку волонтерства в США став 1961 р.: Президент Кеннеді створив організацію «Корпус Миру», а волонтерами виступали приватні особи, громадські діячі (Д. Адамс, М. Річмонд, А. Соломон), релігійні діячі (С. Барнетт, Ч. Вара) [2]. За часів президентства Б. Клінтона волонтерський рух в США отримав найбільшу популярність.

Волонтерські рухи є також популярними в країнах Європи. В 1982 р. був створений Альянс Європейських волонтерських організацій. Він став координаційним центром Європейських національних волонтерських організацій, що спеціалізуються на координації довгострокових та короткострокових

волонтерських проєктів, проголошують ідею міжнародної співпраці, миру, взаєморозуміння [5].

Відповідно до Загальної декларації волонтерів, яку прийнято на XI Конгресі Міжнародної асоціації волонтерів 14 вересня 1990 р., волонтерство є добровільною, активною, спільною або особистою участю громадянина в житті людських спільнот для реалізації його основних людських потреб та покращення якості життя, економічного і соціального розвитку [5].

В Україні волонтерська діяльність активізувалася в 2014 р. після початку анексії частини українських земель РФ. До цього часу наймасовішим волонтерським проєктом в Україні був чемпіонат Європи з футболу 2012 р. (Євро-2012), до якого залучили понад 12 000 волонтерів. Наразі, функціонує багато волонтерських організацій і проєктів, що реалізуються в Україні. Найбільш відомими серед них є «Народний проєкт», «Народний тил», «Повернись живим», «Армія SOS», «Крила Фенікса», Combat-UA, Волонтерська сотня «Україна–Світ», «Сестри перемоги», Центр «Миротворець» та інші [4]. Міжнародні волонтерські організації в Україні підтримують військових, цивільне населення в прифронтових територіях, студентські, наукові проєкти.

Отже, волонтерські рухи є невід’ємною складовою сучасного громадянського суспільства. Волонтерські організації виступають активними учасниками міжнародних відносин та налагоджують співпрацю для вирішення існуючих проблем.

Список літератури

1. Горелов Д. М., Корнієвський О. А. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики (аналітична доповідь). Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2015. 36 с. URL: <https://bit.ly/3uzaZqc>.
2. Іванова С. М. Цікаві факти про волонтерів та волонтерство. URL: <https://bit.ly/3uCWaTo>.
3. Міжнародний волонтерський рух. URL: <https://bit.ly/3B6okHx>.
4. Степанюк О. Цікаві факти про волонтерів. URL: <https://bit.ly/3LgyoTc>.
5. Цікаві факти про виникнення волонтерства! URL: <https://bit.ly/3spkbuv>.

**СЕКЦІЯ 14
SECTION 14**

**ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ
PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS**

Лендел І. І.
магістрант кафедри кіберспорту та
інформаційних технологій,
Національний університет фізичного
виховання і спорту України

ФАКТОРИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧИЛИ РОЗВИТОК КІБЕРІНДУСТРІЇ

На тлі доступності комп’ютерних онлайн-ігор як засобів розваги та спілкування та збільшення ринку додаткових ігрових послуг, віртуальних торгових майданчиків,

пришвидшеним темпом розвивається ігрова індустрія, де продажі комп'ютерних ігор із 1998 по 2019 роки зросли в 2,9 разів і склали 119,6 млн. дол. [2]. Відтак почав формуватися новий науковий напрям – кіберспортивна наука. Одним із важливих питань, що потребує вирішення, є вивчення факторів, які забезпечили розвиток кіберіндустрії.

Мета роботи – вивчити та систематизувати фактори, що забезпечили розвиток кіберіндустрії.

Результати досліджень та їх обговорення. У ході вивчення й аналізу даних науково-методичної та спеціальної літератури нами систематизовано й узагальнено основні фактори, що мали вирішальний вплив на розвиток кіберіндустрії (рис. 1).

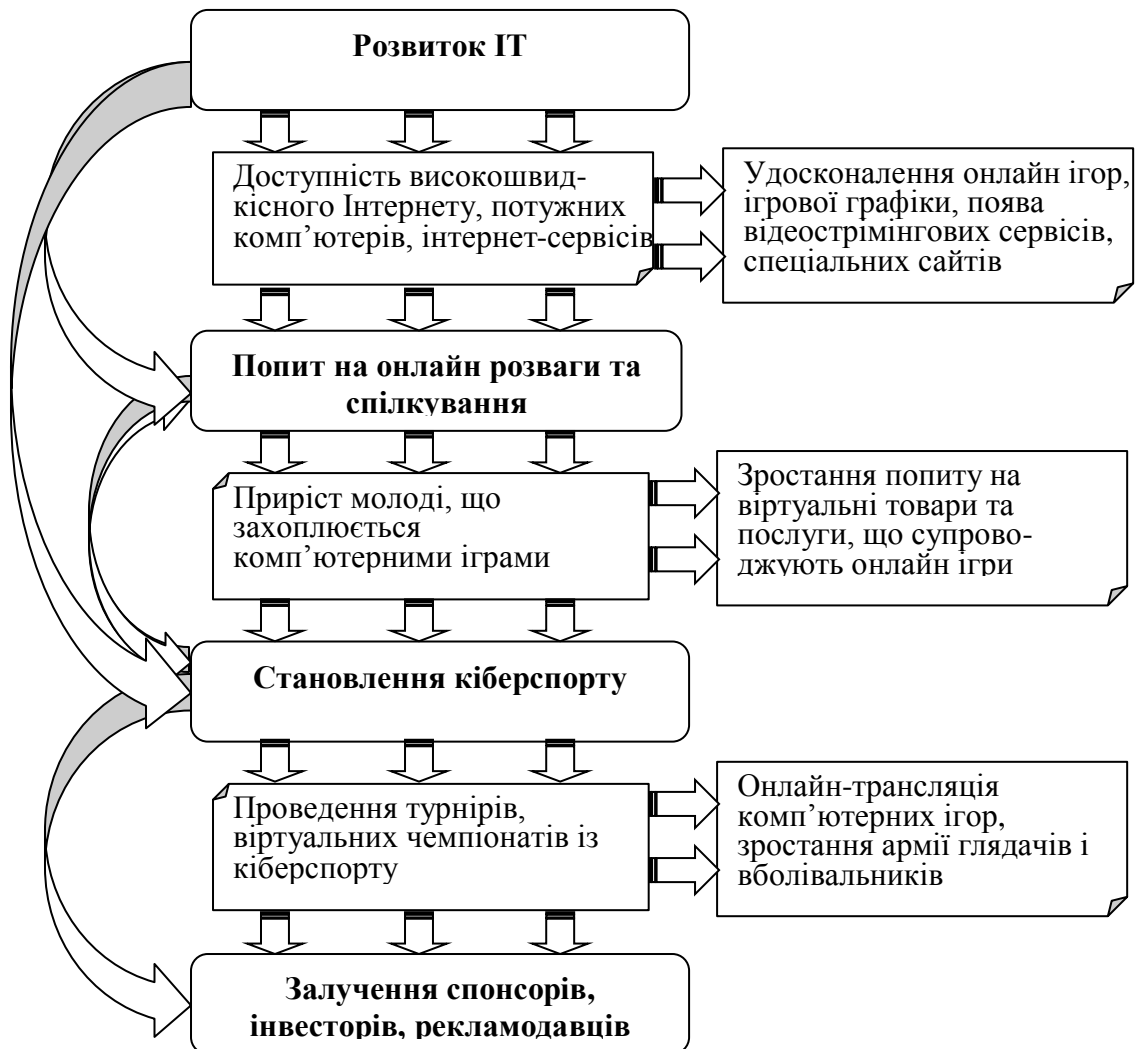

Рис. 1. Фактори розвитку кіберіндустрії

Зазначимо, що серед головних факторів, які забезпечили розвиток кіберіндустрії, вирішальну роль відіграв бурхливий розвиток технологій. Саме поява потужних комп'ютерів з одного боку та зростаючий попит на онлайн розваги з іншого стимулювали розробників до вдосконалення комп'ютерних ігор, а доступний високошвидкісний Інтернет дозволив широкому колу молоді доєднатися до онлайн ігор у якості гравців або глядачів і вболівальників. Як відповідь на потребу

самореалізації, самопрезентації себе через персонажа, розробниками пропонуються віртуальні товари – нематеріальні об'єкти, які купуються за реальні гроші користувачами соціальних мереж, віртуальних світів та онлайн-ігор [4].

Проте одним із найбільш дієвих факторів, які вплинули на розвиток кіберіндустрії, стало визнання кіберспорту, що дало можливість гравцям перенести успіхи з віртуального середовища в реальність у якості професійних кіберспортсменів.

А систематичне оновлення та розробка нових, більш досконалих комп'ютерних ігор, поява відеострімінгових сервісів, що забезпечили можливість трансляції кіберспортивних змагань – все це сприяло зміцненню позицій кіберспорту та безпрецедентному збільшенню армії його шанувальників. Така популярність призвела до притоку в кіберіндустрію значних коштів. Відтак клуби заробляють призові фонди, розробники нарощують продажі ігрових продуктів, спонсори просувають бренди, канали комунікації транслюють матчі, а глядачі мають можливість не лише вболівати на ефірах та відвідувати змагання, але й заробляти гроші на ставках [2]. За даними наукових джерел [1, 5], наразі в кіберіндустрії задіяні наступні компанії: що займаються розробкою комп'ютерних ігор та віртуальних товарів; що надають послуги з технічного забезпечення, обладнання, надають віртуальні майданчики, де проводяться онлайнтурніри; що забезпечують трансляції комп'ютерних турнірів (стрімінгові сервіси); що пов'язані з командами, кіберспортивними лігами та ставками; що забезпечують підготовку кадрів для кіберіндустрії. При цьому за прогнозами аналітиків, зацікавленість кіберспортом як із боку інвесторів, держави, компаній, так і геймерів, продовжуватиме зростати.

На розвиток кіберіндустрії вплинула низка взаємопов'язаних факторів, в основі яких – постійне удосконалення інформаційний та комунікаційних технологій. Серед найбільш важливих факторів, які вплинули на розвиток кіберіндустрії, слід вказати залучення значної аудиторії, насамперед молоді, а також становлення кіберспорту, що дозволило залучити до кіберіндустрії значні кошти.

Ринок кіберпослуг очікувано розширюватиметься й позиції кіберіндустрії зміцнюватимуться й надалі.

Список літератури

1. Восколович Н. А., Хайдаров К. А. Организация и финансирование соревнований в киберспорте. *Азимут научных исследований: экономика и управление*. 2016. № 3(16). С. 79-82.
2. Тихонова В. Л. Основные факторы развития компьютерной многопользовательской игровой индустрии: философско-культурологический анализ. *Каспийский регион: политика, экономика, культура*. 2019. № 2(59). С. 127-132.
3. Чайка Є. В. Стан та динаміка росту ринку кіберспорту. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2018. № 15. С. 443-52.
4. Юнкман А. Ю. Анализ внешней среды для создания e-бизнеса (интернет-бизнеса). *Экономика сферы сервиса: проблемы и перспективы*. Омск, 2017. С. 88-92.
5. Shynkaruk O, Byshevets N, Iakovenko O. and et. Modern Approaches to the Preparation System of Masters in eSports. *Sport Mont*. 2021. № 19(S2). P. 69-74.

Кузьмич А. В.
асистент кафедри права і публічного
управління та адміністрування
Державний університет економіки і технологій

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ УЧАСТІ САМОВРЯДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Розвиток територій та участь в цих процесах самоврядних організацій є складним і багатофакторним процесом, на який впливають різні чинники, тому здійснення цього аналізу потребує залучення широкого спектра знань не лише з публічного управління, а й із суміжних галузей – філософії, соціології, політології, історії, тобто застосування міждисциплінарної теоретико-методологічної бази.

Задля виокремлення методологічних засад дослідження процесу, слід визначити, що є методологічними засадами дослідження. Лекторський В.А. у своїх наукових працях стверджує, що методологічні засади – це система принципів наукового дослідження, основних підходів до вивчення його предмета [2, с.280].

Качний О.С. [1, с.66-68] та Савченко Н.В. [9, с.58-61], у своїх наукових працях, щодо розвитку територіального врядування, спираються на абстрактно-логічний підхід. Під час дослідження процесу участі самоврядних організацій в розвитку територій даний підхід можна використовувати для аналізу літературних джерел та інформації з мережі Інтернет про системи та інструменти забезпечення участі самоврядних організацій в розвитку територій.

Ольшанська О.В. [5, с.212-217] у своїх наукових працях в сфері регіонального розвитку, спирається в основному на історичний підхід. В контексті предмету дослідження, історичний підхід доцільно використовувати при дослідженні процесу участі самоврядних організацій в розвитку територій в розрізі часу.

Системний підхід можна зустрічати у наукових працях Матвійчука А.В. [3, с.397-401] та Молоканової В.М. [4, с.105-111]. При дослідженні взаємовідносин між самоврядними організаціями та органами публічної влади, її складових, елементів та властивостей цей підхід є основним.

Метод узагальнень буде доцільним для надання відповідних висновків та практичних рекомендацій, щодо розроблення методичного підходу для класифікації самоврядних організацій. Приходченко Т.А. [7, с.115-120] та Попович Т.М. [6] у своїх наукових дослідженнях використовують переважно метод узагальнень.

Рагімов Ф.В. [8, с.122-128] у своїх дослідженнях, щодо розвитку регіонів, спирається на порівняльно-правовий підхід. Даний підхід буде доцільно впроваджувати при вивченні досвіду зарубіжних країн у сфері проведення організаційно-правових засад забезпечення участі самоврядних організацій в розвитку територій.

Отже, при проведенні наукового дослідження, щодо участі самоврядних організацій в процесі розвитку територій, на думку автора, слід застосовувати наступні методологічні підходи:

- абстрактно-логічний підхід;
- історичний підхід;
- системний підхід;
- метод узагальнень;
- порівняльно-правовий підхід.

Дані методологічні засади у процесі аналізу даного предмету дослідження забезпечить розробку вдосконалень, які можна буде використати у розробці проектів нормативно-правових актів, а результати дослідження покласти в основу аргументації необхідності їх прийняття.

Список літератури

1. Качний О.С. Теоретико-методологічні засади державного управління соціально-економічним розвитком регіонів. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №21.
2. Лекторский В.А. Субъект, объект познания. Наука. Москва. 1980. 359 с.
3. Матвійчук А.В. Самоврядні організації як елементи громадянського суспільства та принципи їх створення. Гілея: науковий вісник. Київ. 2014. № 82.
4. Молоканова В.М. Методологічні засади портфельного управління стратегічним розвитком регіонів. Дніпро. 2016. №2(29).
5. Ольшанська О.В. Методологічні основи досліджень регіональної економіки. – URL: <https://core.as.uk/download/pdf/197256503.pdf>
6. Попович Т.М. Методологічні, організаційні та управлінські засади прогнозування регіонального розвитку. Ефективна економіка. Дніпро, 2017. №4. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5708>.
7. Приходченко Т.А. Методологія дослідження регіонального розвитку. Причорноморські економічні студії. Одеса. 2017. №16.
8. Рагімов Ф.В. Теоретико-методологічні засади функціонування механізмів державного управління сталим розвитком регіонів в умовах глобалізації. Державне управління та місцеве самоврядування. Дніпро. 2017. №4(35).
9. Савченко Н.В. Теоретико-методичні засади процедури оцінки соціально-економічного стану регіону. Економіка і регіон. Полтава. 2014. №5 (48).

УДК 342.5

Стоволос Н. Б.

к. е. н., доцент, доцент кафедри
публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет

Серік Т. С.

студентка 3 курсу
спец. «Публічне управління та адміністрування»
Сумський національний аграрний університет

СУТНІСНІ ЗМІНИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Від часів існування людства інформація та її передача, т.т. комунікації відігравали ключову роль, адже вся життєдіяльність як окремого індивіда так і соціуму загалом

залежить від інформаційно-комунікаційних технологій та їх використання. Однак, за твердженням дослідників, початок двадцять першого століття ознаменувався деякими змінами, в котрих інформація, якість знань та інтелект часто є найважливішими.

Можливості інформаційно-комунікаційних технологій дозволяють покращити взаємодію соціальних мереж, що веде до розвитку і прискоренню та якості передачі різноманітних інформаційних повідомлень на будь-якому рівні. Це дає змогу підключати різні компоненти, т. т. громадський простір перетворюється на єдину інформаційну мережу.

У формі інформаційного розвитку джерело виробництва знаходиться у технології виробництва інформації, обробки інформації та символічної комунікації. Специфікація нового методу розробки інформації впливає на саме знання як основне джерело виробництва.

Успіхи в технологічному секторі призводять до трансформації інформаційно-комунікаційного середовища та співпраці в даних умовах.

Інформаційно-комунікаційні технології створюють принципово нове, специфічне середовище зі значним збільшенням швидкості передачі інформації та вирішальним значенням інформації як рушійної сили подальшого розвитку.

Спілкування в інформаційну епоху набуває принципово нових форм, до таких форм перш за все можна віднести віртуальне спілкування. Слід зазначити, що віртуальна комунікація набуває своєї соціотехнічної форми і розвивається залежно від розвитку їх технологічних основ. Робота переноситься у віртуальне середовище, де спілкування відбувається в режимі реального часу, відбувається обмін робочою ресурсною інформацією, значно підвищується цінність знань і розумової підготовки[2].

Важливо відзначити, що спілкування за допомогою електронних засобів призводить до соціально-психологічних змін у методах спілкування та сприяє встановленню та підтримці не стільки особистих, скільки персональних контактів. Різноманітні форми комунікаційного впливу, які існують у віртуальному світі Інтернету, середовище якого для сучасної людини надзвичайно насичене та відкрите. У такому середовищі комунікативна взаємодія є основою всього і суттю практичної доцільності людської діяльності.

Іншими словами, переносячи комунікаційні процеси у віртуальний світ, можна не тільки прискорити ділову взаємодію, але й задовольнити три основні потреби людини: потребу в спілкуванні, інформації та розвагах[1].

Крім позитивного ефекту, слід усвідомлювати, що особливість електронних взаємодій впливає на зміну характеру міжособистісного спілкування в інформаційному просторі. Відбувається процес ускладнення операційних і мовних систем взаємодії, що призводить до виникнення нової форми комунікації «людина-машина».

Сучасні інформаційні технології трансформували процес соціальної взаємодії людей на всіх рівнях комунікацій, створюючи його більш різноманітним, розширюючи при цьому охоплення та контроль даного процесу.

Можна зробити висновок, що в умовах сучасного інформаційно-комунікативного простору людина має прагнути до засвоєння необхідних навичок і усвідомлювати, що найціннішим на сьогоднішній момент стають знання, вивчення особливостей

інформаційно-комунікативного середовища, а також уміння реалізовувати свій інтелектуальний потенціал.

Список літератури

1. Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 2. С.119-133.
2. Легомінова С. В. Асиметричність інформації, її нівелювання з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 2. С. 40-47.

СЕКЦІЯ 16
SECTION 16

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ
SOCIAL COMMUNICATION

УДК 021.89(477)-048.35

Яворська Т. М.

канд. пед. наук, старший викладач
кафедри інформаційних систем управління
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

ОСУЧАСНЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ

Ефективна та успішна діяльність бібліотеки як соціального інституту залежить від державних ініціатив та політики стосовно забезпечення надійності соціально-правової діяльності галузі.

До нормативно-правових актів, що регулюють бібліотечну сферу відносимо Закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази, рішення та інструкції відомчого міністерства, загальнодержавних та регіональних цільових програм та ін.

Всі нормативно-правові документи можна систематизувати у три категорії:

- основні нормативно-правові документи, що регулюють загальні питання у сфері культури;
- галузеві законодавчі акти, які здійснюють регулювання окремих напрямів галузі;
- місцеві документи (регіональні програми розвитку культури у містах та областях України).

За нормативно-правовим полем бібліотеки є закладами культури. Ця приналежність визначена у базовому законі «Про культуру». Зокрема, в статті 2 визначено, що Законодавство України про культуру регулює діяльність у сфері бібліотечної справи. Також у документі вказано, що користування фондами бібліотеки забезпечує права громадян на доступ до культурних надбань [1].

Президент України врегульовує питання функціонування сфери культури, її окремих галузей шляхом видання Указів. Одним із важливих для бібліотечної галузі указів Президента України є Указ «Про встановлення Всеукраїнського дня бібліотек» (14 травня 1998 р., N 471/98).

Базовим законодавчим документом бібліотечної галузі є Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», який прийнятий у 1995 р. З часу його прийняття в документ було внесено ряд змін.

Очевидно, що чинний закон «Про бібліотеки і бібліотечну справу» потребує оновлення. Так, командою бібліотечних фахівців, представників влади та громадськості було розроблено зміни до чинного Закону, які б відповідали новим реаліям та становили міцний фундамент для подальшого розвитку бібліотечної справи в Україні. За підтримки Комітету Верховної Ради України з гуманітарної та інформаційної політики Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» №5002 було внесено на розгляд в парламент 2 лютого 2021.

В новій редакції документу пропонується розширити та оновити поняттєво-термінологічний апарат, внесено пропозиції з приводу сучасної класифікації бібліотек, вперше запропоновано закріпити функції публічних бібліотек та описано механізми, які б вберегли їх від хаотичного закриття. Законом також внесено поняття піклувальної ради бібліотеки – дорадчого органу, методична діяльності якого полягатиме у сприянні розвитку бібліотек [2].

В зв'язку із реформуванням адміністративно-територіального устрою значна кількість бібліотек опинилась на межі закриття. Це важливе питання необхідно унормувати. Як зазначила народний депутат, одна із авторів законопроекту Євгенія Кравчук, «дуже важливо закласти запобіжники проти хаотичного закриття бібліотек у громадах. Ліквідувати бібліотеку можна лише за згоди громади, погодження з Міністерством культури, і в разі, якщо це не суперечить державним соціальним нормативам забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні» [3].

Законопроект №5002 «Про внесення змін до закону України «Про бібліотеку і бібліотечну справу» спрямований на споживача, на підвищення якості та доступності послуг.

Сьогодні однією із визначальних тенденцій сучасного розвитку суспільства є цифровізація, тож в Законопроекті передбачено створення національної електронної бібліотеки й оцифрування бібліотечних фондів, широкий доступ до них за допомогою електронних бібліотек. «Редакція законопроекту – це початок дуже системної роботи, щоб вдихнути сучасність у життя бібліотечної системи, у тому числі через її цифровізацію»[3].

Отже, зміни у бібліотечному законодавстві це є низка важливих кроків задля функціонування та розвитку українських бібліотек.

Чітке визначення пріоритетів державної культурної політики, діяльність органів влади щодо виявлення недоліків та їх вирішення, державне регулювання в галузі культури, сприятимуть справі підвищення ефективності, важливості, статусності бібліотечних інституцій.

Список літератури

1. Про культуру: Закон України URL: <https://bit.ly/2Qfv8jq> (дата звернення: 31.01.2022).
2. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу». URL: <https://bit.ly/3dDg8Vi> (дата звернення: 01.02.2022)
3. Рада модернізує закон про бібліотечну справу. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/766703.html> (дата звернення: 01.02.2022).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ, ОСВІТИ І
ТЕХНОЛОГІЙ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 2
(8 лютого 2022 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 07.02.2022 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,3

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 16195

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

